

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL XII » NR. 513 » 13 – 19 februarie 2016 » Săptămânal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

INTERVIU CU DOINA JELA, AUTOAREA VOLUMULUI *VILLA MARGARETA*

„Trebuie să scriem despre ce ne doare cel mai tare“

Villa Margareta este un roman dens, complex, cu o construcție cum rar îți e dat să citești (și să privești), câteva personaje fără asemănare în literatura noastră, o carte care te muncește, te derutează, te emoționează. Iar la final rămâi cu senzația că a meritat din plin să parcurgi această călătorie literară alături de personajul Doina Jela. Așadar, prima carte de ficțiune a jurnalistei, editoarei, traducătoarei și scriitoarei de nonficțiune Doina Jela a devenit un prilej de neratat pentru un dialog cu autoarea.

© Silvia Colfescu

Citiți interviul realizat de Eli Bădică în » paginile 8-9

ANALIZĂ: Trei luni cu o nouă echipă la Ministerul Culturii

Eli Bădică

În urmă cu aproape trei luni (pe 17 noiembrie 2015), Vlad Alexandrescu era numit Ministru al Culturii în Guvernul Dacian Cioloș. A acceptat funcția imediat și, conform repetatelor sale discursuri, a conștientizat, *a priori* investirii, că mandatul său va trebui să reflecte profesionalism și eficiență, dat fiind timpul limitat.

» pag. 2-3

Cronică de carte

Jazz teologic: Radu Vancu

Doris Mironescu

La un cvartet de jazz care comentează Tora m-am gândit parcurgând ultima carte a lui Radu Vancu, *4 A.M. Cantosuri domestice*, în care imaginile par să urmeze serii interpretative, ca în jazz, cu o dispoziție metafizică evidentă, totul ținând de o tehnică poetică extrem de coerentă și de productivă.

» pag. 10

Întâmplări și personaje

Scrisoare deschisă către Muzeul Național al Literaturii Iași

Florin Lăzărescu

Domnule Lungu, nu ți-ar fi rușine, nu mai vrei să faci FILIT pe Muzeul Național al Literaturii Române Iași?! Vrei fundație?! Ce contează că astă-toamnă s-a promis și s-a votat în plen înființarea unei fundații care să se ocupe de organizarea FILIT? Între timp, s-a rezolvat: nu se poate.

» pag. 4

ANALIZĂ: TREI LUNI CU O NOUĂ ECHIPĂ LA MINISTERUL CULTURII

Va câștiga Vlad Alexandrescu pariul reformei în domeniul cultural?

În urmă cu aproape trei luni (pe 17 noiembrie 2015), Vlad Alexandrescu era numit ministru al Culturii în Guvernul Dacian Cioloș. A acceptat funcția imediat și, conform repetatelor sale discursuri, a conștientizat, *a priori* investiției, că

mandatul său va trebui să reflecte profesionalism și eficiență, dat fiind timpul limitat. În esență, la o primă vedere, Vlad Alexandrescu a venit cu o viziune clară, aceea de a reface credibilitatea Ministerului Culturii în raport cu actorii culturali, de a

crea o punte de comunicare și o colaborare reală între aceștia. Din noiembrie și până astăzi, au existat numeroase dezbateri în zona administrativă culturală, discuții „neuzuale” în contextul ultimilor ani și care au stârnit reacții puternice.

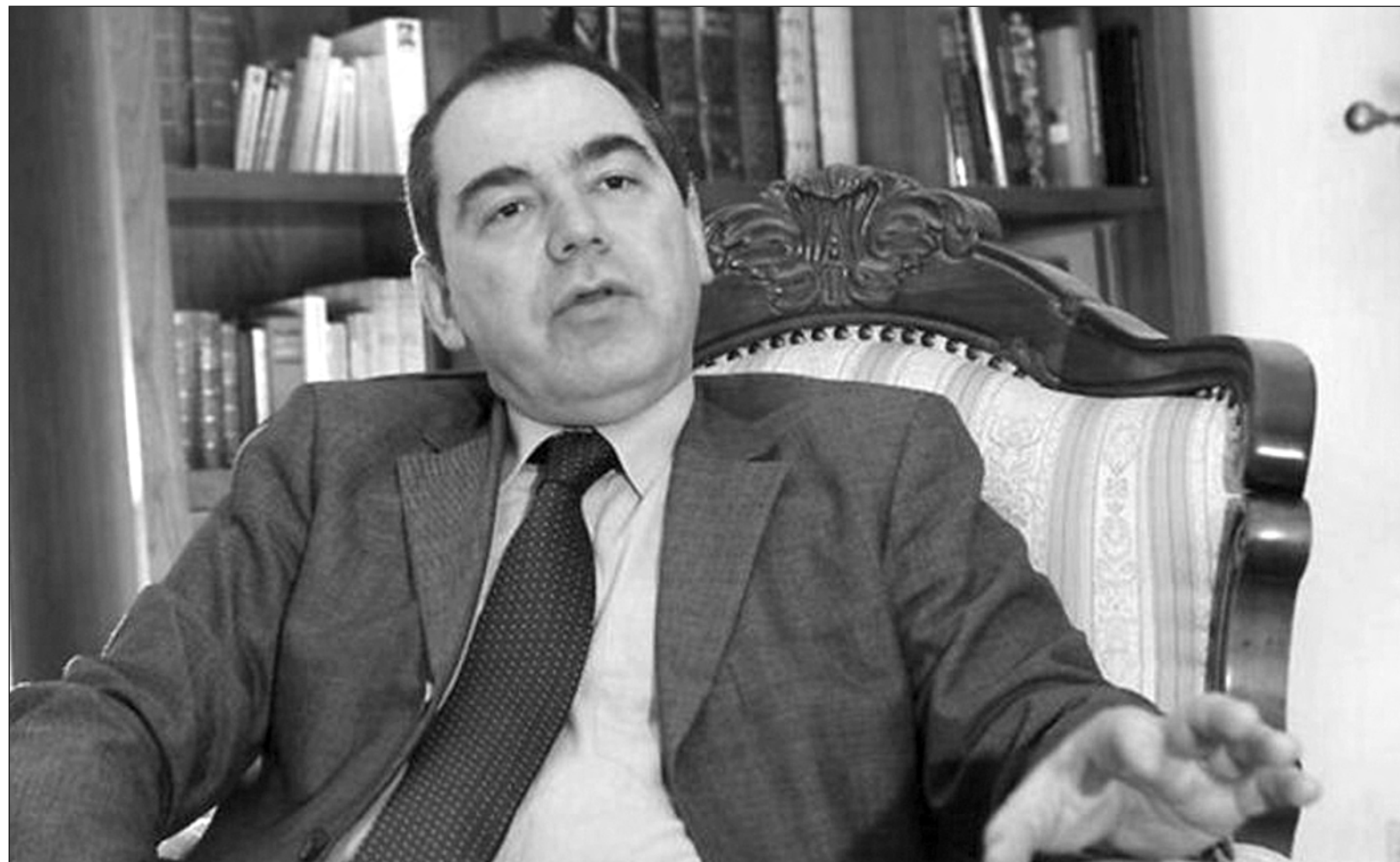
Eli Bădică

Înainte de a pune reflectorul pe dezbaterile care au creat valuri și au provocat lumea culturală, să trecem în revistă câteva detalii semnificative.

Profesor doctor la Catedra de Franceză a Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București – domenii de competență: Istoria ideilor (sec. XVI-XVIII), Literatură franceză, Pragmatică și filosofia limbajului, Hermeneutică –, fost ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în Marele Ducat de Luxemburg între anii 2006 și 2011, director și coeditor al „Journal of Early Modern Studies”, revista Centrului de cercetare „Fundamentele Modernității Europene” al Universității din București, membru în mai multe societăți științifice, noul Ministru al Culturii a beneficiat, de-a lungul timpului, de o serie de burse de cercetare, a publicat numeroase lucrări de specialitate, a coordonat organizarea a numeroase seminarii internaționale, a fost distins cu două premii importante (Premiul „Pierre-Georges Castex” al Academiei de Științe Morale și Politice, Paris, 2013, și Premiul „Nicolae Bălcescu” al Academiei Române, București, 2014). *Grosso modo*, cariera sa de până acum s-a concentrat, cu mici excepții, în jurul performanțelor academice.

Cine formează echipa noului ministru

Prima mișcare strategică pe care Vlad Alexandrescu trebuia să o facă odată ajuns la Ministerul Culturii era schimbarea echipei, ceea ce s-a și întâmplat în mare parte. Astfel, cei trei secretari de stat sunt Mihai Ghyka – descendent al ultimului domnitor al Moldovei, Grigore Ghica, a deținut funcțiile de președinte și manager general la Bergenbier, apoi director comercial pe segmentul *consumer* al

Vodafone România, iar în cele din urmă a pus bazele unei firme de consultanță în marketing –, Alexandru Oprean – a fost consilier pe probleme de apărare în Guvernul României, ofițer de Stat Major la Centrul de luptă din Stavanger, Norvegia, cancelar al Casei Regale, consilier superior la Primăria Bistrița, consilier personal în Cancelaria premierului Tăriceanu, Secretar de Stat în Ministerul Culturii în timpul Guvernului Ponta (aprilie 2014) – și Corina Șuteu – expert în politici culturale, a ocupat funcția de director al Uniunii Teatrale din România (UNITER), apoi pe aceea de președinte al Forumului rețelelor culturale europene, a fondat asociația ECUMEST și a fost director al Institutului Cultural Român

din New York în perioada 2006-2012. Irina Sanda Marin Cajal este subsecretar de stat, Andrei Diaconescu secretar general, iar Cristina Cotenescu secretar general adjunct. Totodată, în ultimele luni, printre noii consilieri ai Ministerului Culturii îi regăsim pe Andrei Rus (consilier pentru cinematografie), Simona Sora (consilier pentru literatură), Dragoș Neamu (consilier pentru muzee și pentru industrii culturale și creative), Rareș Zaharia (consilier pentru operă), Anghel Damian (consilier pentru teatru) – numirea cea mai controversată, din pricina vârstei acestuia (24 de ani) –, Florian Matei-Popescu (consilier pentru probleme de arheologie), Edmond Niculescu (consilier pentru comunicare și pentru spațiul public),

Adrian Bălțeanu (consilier pentru probleme de patrimoniu). Criteriile folosite de Vlad Alexandrescu în alegerea lor: competență, inteligență, individualități proeminente în domeniile lor.

Ar mai fi multe de menționat, însă ne oprim doar la bugetul Ministerului Culturii pe anul în curs: 0,1% din PIB, aproximativ 700 de milioane de lei, o creștere de 20% față de anul trecut – în condițiile în care, conform datelor pe care Guvernul României le-a transmis la Comisia Europeană, industriile culturale și creative aduc la bugetul statului până la 7% din PIB.

Primele măsuri

În decembrie 2015, Vlad Alexandrescu a avut o întâlnire cu grupul

independent de artiști, creativi, manageri și antreprenori culturali constituit la inițiativa lui Matei Martin, jurnalist („Dilema Veche” și Radio România Cultural), traducător și mediator cultural, numit ulterior președinte al noului Consiliu al Administrației Fondului Cultural Național. Procesul de consultare viza dezvoltarea sectorului cultural pe termen lung și se înscrie în planul de a deschide Ministerul Culturii către lumea culturală, ONG-uri, antreprenori culturali, consumatori de cultură.

Grupul amintit a dezbătut, la aceeași masă cu Alexandrescu și consilierii săi, acțiunile prioritare pentru agenda mandatului curent, întâlnindu-se în numeroase puncte: strategia culturală și cadrul

legal menit să îi ofere stabilitate și substanțialitate, reformarea AFCN-ului, implicat a sistemului acestuia de finanțare, dorindu-se o susținere directă a artiștilor, accentul pus pe transparentizarea proceselor de lucru și a deciziilor ministeriale, depolitizarea comisiilor de evaluare a managerilor din cadrul instituțiilor publice de cultură, posibilitatea stabilirii și pregătirii unui corp național de evaluatori, deblocarea concursurilor de management din instituțiile de cultură și multe altele.

În urma acestui dialog, unele măsuri au fost deja luate – cum ar fi reformarea AFCN-ului, începută prin schimbarea, pentru o perioadă de doi ani, a Consiliului AFCN –, iar altele au fost supuse altor dezbateri și consultări, pe domenii specifice, cu actorii direct interesați. Se dorește reiterarea experienței din decembrie 2015 ori de câte ori este nevoie pentru a se crea acea punte de comunicare eficientă despre care vorbeam la începutul sintezei de față. În acest sens, se va construi o platformă de dialog a culturii vii – o comunitate culturală activă, variată și independentă care să negocieze și valideze inițiativele și deciziile de politică culturală ulterioare ale Ministrului Culturii –, iar apelul a fost deja lansat.

Întorcându-mă la noul Consiliu AFCN, cred că este relevant să menționez noii membri. Jurnalistul Matei Martin este președintele Consiliului AFCN. Din partea Ministrului Culturii, au fost aleși Răzvan Popovici – muzician, inițiatorul și directorul Festivalului Chiemgauer Musikfruhling din Traunstein, Germania, și al Festivalului Internațional de Muzică de Cameră SoNoRo din București – și Radu Vancu – poet, eseist, traducător, conferențiar la Facultatea de Litere și Arte a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, unul dintre organizatorii Festivalului Internațional de Poezie de la Sibiu. Liviu Sebastian Jicman, economist, vicepreședinte al Institutului Cultural Român, a fost ales din partea ICR membru al Consiliului AFCN, iar Emese Csoti, fost membru în cadrul Consiliului AFCN în perioada 2014-2015, fost director de cabinet la Ministerul Culturii și Patrimoniului Național (2011) și consilier personal al Ministrului Culturii (2010), a fost numită din partea Departamentului pentru Relații Interetnice. Cealți membri sunt: Corina Apostol – licențiată în istoria artei a Duke University, doctorand la Departamentul de Istoria Artei al Rutgers University, SUA, unul dintre fondatorii ArtLeaks –, Alin Ciupală – profesor universitar în cadrul

Facultății de Istorie, Universitatea București, secretar științific al Institutului de Istoria Artei și editor al celor trei reviste editate de Institut, fost membru al comisiilor de evaluare AFCN (2007-2009) –, Florin Cîntic – directorul Arhivelor Naționale ale României, Serviciul Județean Iași, profesor universitar de Istoria culturii și management cultural la Universitatea „Al.I. Cuza” Iași, cercetător științific, scriitor membru al Uniunii Scriitorilor din România, fost membru în Consiliul AFCN (2012-2013) –, Vlad Morariu – cercetător, conferențiar și curator, doctor în Istoria și Teoria Artei Contemporane la Loughborough University, editor și contribuitor la publicația „ArtLeaks” –, Miruna Runcan – scriitor și critic de teatru, profesor titular la Facultatea de Teatru și Televiziune a Universității „Babeș Bolyai” din 2004, director al Școlii Doctorale în Teatru a UBB Cluj din 2009 și al Centrului de Cercetare și Creație în Teatru, Film și Media „Vlad Mugur” – și Ada Solomon – producător de film, expert extern al Programului Media al Uniunii Europene, membru al Boardului Academiei Europene de Film, director executiv al Societății Culturale NexT, coordonator pentru România al European AudioVisual Entrepreneurs, laureat al premiului Eurimages EFA pentru contribuție la dezvoltarea coproducțiilor europene, fost membru în Consiliul AFCN (2014-2015).

Ce anume să finanțeze Ministerul?

O altă chestiune importantă privește acordarea fondurilor de către Ministerul Culturii. Vor exista, în continuare, două paliere: fondurile acordate proiectelor prioritare – festivaluri mari ale unor asociații sau organizații, cum ar fi Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu (FITS) sau Festivalul Internațional de Film Transilvania (TIFF) – și finanțări „de linie” – fonduri acordate pentru proiecte diverse, punctuale, la care se vor organiza, pentru prima dată în perioada postdecebristă, două sesiuni de finanțare pe proiecte. În decembrie 2015, de pildă, a fost lansat un concurs de proiecte pentru Ziua Culturii Naționale – 15 ianuarie 2016 –, unde cinci proiecte au fost admise și finanțate, zece respinse. De altfel, un alt punct sensibil adus în vizorul public la sfârșitul lui ianuarie 2016 a fost finanțarea pe anul acesta a revistelor și publicațiilor culturale ale Uniunilor de creatori din România, membre ale Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori (ANUC). Ministerul Culturii

a publicat, pe 29 ianuarie, pe site-ul său, normele metodologice pentru acordarea subvențiilor, iar pe 10 februarie a inițiat procedura de selecție a revistelor și publicațiilor culturale, altele decât cele propuse de uniunile de creatori, în conformitate cu prevederile Legii nr. 136/2015 pentru finanțarea revistelor de cultură reprezentative din România. Inițial, managerii culturali au fost confuzi, iarUSR, crezând că ministrul Culturii nu dorește să aplice legea menționată mai sus, a anunțat că va întrerupe activitatea a nouă reviste literare publicate de aceasta. Sigur, lucrurile au căpătat amploare curând, astfel încât Vlad Alexandrescu a revenit cu o declarație conform căreia va respecta Legea nr. 136/2015, făcând doar o verificare a cadrului legislativ a acesteia – concordantă între legislația europeană și cea românească – pentru a găsi eventuale soluții în cazul în care specialiștii Consiliului Concurenței ar fi sesizat vreo neregulă.

Tot în ianuarie apele s-au tulburat din pricina unei propuneri de modificare a Legii managementului în instituțiile de cultură. În mare, ministrul Culturii dorea schimbarea unor puncte pe care le considera vitale. Voi menționa doar două dintre acestea, cele care au fost cele mai criticate. În primul rând, nivelul studiilor unui candidat pentru postul de manager. Propunea ca obligativitatea de a avea licența în domeniul respectiv să fie înlocuită cu una generală de tipul științe umaniste și arte, indiferent de nivelul de studii (licență, masterat, doctorat). Un alt punct atins a fost problema așa-ziselor „concursuri închise”, acele concursuri în care un fost manager de instituție poate concura singur dacă la evaluarea

finală a obținut nota 9 și, în funcție de rezultat, poate câștiga, din nou, postul respectiv. Ministrul spunea, în acest caz, că dorește creșterea competitivității. La dezbaterile publice, unde au participat managerii ai mai multor instituții de cultură din București și din țară, discuțiile au fost aprinse, mulți fiind împotriva unor astfel de modificări, afirmând că un teatru trebuie să fie condus de un om de teatru, regizor sau actor, de exemplu, și că managerii care au rezultate merită să beneficieze de „concursuri închise”. Dezbaterile respective au fost un început, iar Vlad Alexandrescu a precizat că va organiza, în viitorul apropiat, alte întâlniri și discuții pe această temă.

Noua sală de concerte a Bucureștiului, din nou pe lista de priorități

Planuri concrete au fost prezentate și în ceea ce privește susținerea cinematografului românesc. Reformarea Centrului Național al Cinematografului (CNC) s-a impus în capul listei: se urmărește schimbarea componenței Consiliului, ca în cazul AFCN, și reînceperea sesiunilor de finanțări, sistate în 2015, una la începutul anului, alta în decursul acestuia, aprobându-se deja Memorandumul Ministerului Finanțelor care decide ca CNC-ul să primească bani, iar Ministerul Culturii să avizeze finanțările. Deosebit de presant este și subiectul sălilor de cinema închise din pricina riscului seismic, dar și a altor cauze. În această privință, Consiliul de Administrație de la România Film, cei care gestionează douăzeci de săli care se află în administrare în toată țara, va fi schimbat curând, iar pentru

postul vacant de director al Arhivei Naționale de Filme se va organiza un concurs. Adicional, se vor încerca câteva parteneriate strategice – Ministerul Educației, Centrul Național al Cinematografului din Franța – pentru a revitaliza acest sector cultural.

În altă ordine de idei, Vlad Alexandrescu a anunțat și construirea unei noi săli de concerte, atât de cerută de publicul român, cât și de marii dirijori străini care au fost invitați la Festivalul Internațional „George Enescu”. Sala va avea o capacitate de 2.000-2.400 de locuri și ar trebui să fie un spațiu cultural multifuncțional, un concept nou care să apropie arta contemporană de muzică, să aibă zone de ateliere, galerii vizuale, locuri unde barierele dintre artiștii creatori și publicul consumator să dispară. Pentru construirea acesteia, se va da drumul unui concurs internațional de arhitectură. La nivelul intențiilor, se dorește începerea construirii cât mai curând, iar finalizarea sălii în 2018, cu fonduri de la Banca pentru Dezvoltare a Consiliului Europei. Se pare că locul ales ar fi unul central, aproape de Guvern, de Piața Victoriei, Ateneul Român și de Sala Radio. Momentan, opinia publică este sceptică cu privire la noua sală de concerte întrucât, până acum, ideea a mai fost vehiculată, dar niciodată pusă în practică.

Pe 27 ianuarie, s-a modificat și Legea Patrimoniului – de acum, ministrul Culturii nu va mai putea trece peste avizele Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice – și se lucrează intens pe chestiuni de patrimoniu național. Lucrurile par că merg într-o direcție bună, cu fapte și idei, dialog, și nu doar discursuri. Timpul ne va confirma sau infirma.

Gheorghe Crăciun: o altă întâlnire

Prima oară am auzit de Gheorghe Crăciun într-o circumstanță cu nuanțe tragice. Era sfârșitul lunii ianuarie, anul 2007.

Tatăl meu suferise în acea dimineață un accident rutier. Nu aveam vești dinspre el. Știam doar că fusese ceva serios, un post local de televiziune difuzase deja imagini. Fuseseră acolo cei de la descarcerare. Ce să mai sperii? Ultima dată când auzisem despre tata, era într-o ambulanță și se îndrepta spre un spital din București. În această stare de spirit – eram pe atunci ziarist la un cotidian patronat de un grup elvețian de presă scrisă –, am accesat un site local de știri. Acolo am citit: „Gheorghe Crăciun a murit“. Pe tatăl meu îl cheamă Gheorghe Crăciun. El nu este scriitor, el este un profesor de matematici deloc

necunoscut în județul nostru de munte. Era, deci, plauzibil ca acea știre să fie despre tatăl meu. Nu era. Era despre scriitor. Cum lucrează destinul? Nu știu.

Mai târziu, pe holurile Spitalului „Bagdasar Arseni“, m-am gândit mult la această coincidență. În ziua în care a murit Gheorghe Crăciun, scriitorul, tatăl meu, Gheorghe Crăciun, profesorul de matematici, a avut o întâlnire cu moartea și a supraviețuit. Tata trăiește, îmbătrânește, ca orice supraviețuitor, accidentul a rămas de multă vreme în urmă. Chiar acum beau o bere cu tatăl meu într-un oraș din Perfidul Albion. El nu știe la ce mă gândesc, eu nu știu la ce se gândește el. Trăim foarte bine și așa.

Scot din rucsac o carte. Cartea aceasta este *Femei albastre*, romanul neterminat al lui Gheorghe Crăciun, scriitorul. Atunci – la moartea sa – am auzit prima dată de acest romancier român.

Nu îmi spusese nimeni numele său în școală, nu am avut de comentat nimic din cărțile sale, nimeni nu îmi pomenise de acest contemporan al nostru, proveneam dintr-un oraș monoindustrial unde presa culturală ne parvenea când rar, când deloc, sunt totuși un autodidact, deși am destule diplome universitare obținute cinstit. Nu știu nici când, nici cum aș fi aflat de Gheorghe Crăciun fără accidentul tatălui meu. Nu îi citisem nici o carte. Abia atunci, la douăzeci și trei de ani, am început să mă familiarizez cu opera domniei sale. Mi-a plăcut, dintru început, acest scriitor capabil de arhitectura unui roman. Mi-a plăcut puterea ficțiunii sale. Mi-a plăcut capacitatea sa de a crea lumi, de a crede în ele, de a investi personaje cu viață. Puțini scriitori români, și nu doar dintre cei vii, au ajuns până aici.

Recitesc, deci, *Femei albastre* și văd lucruri pe care nu le-am

Culegătorul de harfe

Andrei Crăciun

văzut prima oară. E o carte în care personaj este Nicole Kidman, actrița, o știți, din *Dogville*, probabil cel mai bun film de cinema de la începutul mileniului curent. Dar nu este doar ea. Sunt multe femei, reale, imaginare, nici nu contează. Sunt.

Gheorghe Crăciun era pasionat de fotografie, iar această carte neterminată este, în definitiv, o sumă de fotografii care decurg într-un film. E, poate, doar o întâmplare că *Femei albastre* e un roman, nu o peliculă din noul val. Specialiștii numesc această carte camilpetresciană. Nu pot fi împotriva. Nu sunt un specialist.

Mi-a plăcut, spuneam, că această carte se întemeiază pe ficțiune,

ceea ce e tot mai rar în timpul în care toți se scriu doar pe ei, într-o privire microscopică spre detalii care nu interesează pe nimeni. E, totuși, secolul *selfie*.

Mi-a plăcut, spuneam, că Gheorghe Crăciun avea curajul să strecoare adevăruri brutale despre noi, românii: suntem provinciali, arhaici, cu alfabetul nostru plin de ă-uri și î-uri și ș-uri. E o realitate la care m-am gândit de multe ori, dar nu am scris-o niciodată.

Un singur regret cu privire la *Femei albastre*: nu vom ști niciodată cum ar fi sfârșit-o autorul. Dar, puteți să mă credeți pe cuvânt, chiar și nesfârșită, e o carte care va rămâne.

Scrisoare deschisă către Muzeul Național al Literaturii Iași

Întâmplări și personaje

Florin Lăzărescu

Domnule Lungu, nu ți-ar fi rușine, nu mai vrei să faci FILIT pe Muzeul Național al Literaturii Române Iași?! Vrei fundație?! Ce contează că astă-toamnă s-a promis și s-a votat în plen înființarea unei fundații care să se ocupe de organizarea FILIT? Între timp, s-a rezolvat: nu se poate. Așa că uite cum se face. Se bagă frumos banii ăștia care nu pot fi cheltuiți în bugetul vostru și tu cu oamenii tăi din muzeu faceți ce nu se poate: cel mai mare festival de literatură din estul Europei. Și poate reușiți să aduceți niște laureați Nobel. Vedeți voi cum vă descurcați. Scrieți și fundamentați în trei zile bugetul pentru un eveniment cu 400 de invitați. Implementați-l apoi. Nu contează că nu aveți voie să externalizați serviciile, să aveți o echipă mai mare de specialiști. Vă veți descurca voi cumva, tu

și cu angajații de la muzeu.

Doamnelor și domnilor angajați, ce-atâta scandal? Ce contează că administrați treisprezece muzee în care s-au dublat ritmul de lucru și eficiența în ultimii ani? Ce mare chestie să organizați în plus – pe lângă atribuțiile care vă umpleau oricum programul obișnuit – un eveniment cu un buget dublu decât bugetul normal al Muzeului? Ce-are dacă cei mai mulți sunteți plătiți cu salarii minime și nu primiți un leu în plus dacă lucrați pentru FILIT? Ce-are dacă o să trebuiască să stați până la miezul nopții la serviciu? Vă motivați voi cumva. Munciți naibii de dragul culturii!

Ești muzeograf? Scrie în fișa postului că trebuie să organizezi evenimente culturale? Scrie. Atunci las-o mai moale cu Creangă, Eminescu, Topîrceanu sau Otilia

Cazimir. Pune mâna pe telefon, sună-l pe Umberto Eco și cheamă-l la noi la Iași. Încearcă și la Milan Kundera, la Paul Auster, la Jonathan Franzen sau la Orhan Pamuk. Sigur găsești tu pe unul dintre ăștia acasă și vine, că doar îi dăm bani, trebuie să vină dacă îi dăm bani.

Ești referent sau redactor? Scrie în fișa postului că te ocupi de cultură? Scrie. Sună la „Le Monde“, la „Frankfurter Allgemeine Zeitung“, la „Corriere della Serra“ sau la „El Pais“ și spune să trimită un băiat de-acolo de la ei să scrie despre FILIT, despre Iașul nostru drag, capitală a culturii. Sigur trimite ei pe cineva, sigur scriu, că doar au mai făcut-o.

Ești achizitor? Scrie în fișa postului că trebuie să achiziționezi consumabile? Atunci achiziționează și câteva sute de bilete de avion, de tren sau de ce-o fi. Ești sudor? Scrie în fișa postului că trebuie să sudezi? Scrie. Pune mâna și sudează-ne și nouă un turn Eiffel.

Domnilor invitați, ce-atâtea fițe, ce-atâtea pretenții?

Domnule Dario Fo, cum, nu vrei

tu să vii la noi și să dai cu subsemnatul într-un tabel, în contul fiecărei cafele consumate la FILIT? Dar ce, îți stă Nobelul în gât? Altfel, de unde să știe domni de la controlul finaciar că ați băut cafeaua, că n-au furat-o organizatorii? Domnilor Eco, Auster, Pamuk și alde voi, de ce vreți un contract semnat cu vreo doi ani înainte? Dar ce-are dacă vă invităm cu cinci zile înainte la festival? Vreți masă la restaurant plătită din bănuții noștri publici? Dar o masă la grămadă, oferită de un sponsor generos într-un cort, nu vă place, ai? Că altfel nu se poate. Doamna J.K. Rowling, dar de ce nu vrei tu să stai la un hotel mai ieftin, din Valea Lupului, cum ne-a ieșit nouă la licitație? Că așa-i la noi, la licitație câștigă ce este mai ieftin. Domnilor nobelari, cum de nu acceptați voi să se publice în presa locală contractele voastre private? Ce-aveți de-ascuns?

Dragi foști organizatori – Teodorovici, Cocea, Onofrei și alde voi –, ce, mai vreți să lucrați la FILIT? V-ați înmădit, ai? Păi, nu v-au ajuns doi ani, cât ați contribuit la

definirea și dezvoltarea FILIT-ului? Cum, nu vreți să lucrați sute de ore și zeci de zile gratis? Dacă vreți bani pentru munca voastră cinstită, atunci nu mai avem nevoie de voi. Hai pa!

În fine, băi, băieți și fete de la organizare, ce contează că bugetul FILIT e cel mai comentat buget din istoria contemporană a Iașului, că sunt sute de pagini publice despre asta, la un click distanță? De ce nu vreți voi să fiți și mai transparenți? Ce-are dacă sunteți târați zilnic în scandaluri publice la care trebuie să dați replică? Ce-are dacă vi se cere să vă consumați toate energiile pe hârțogăraie? Vă căliți, o să fiți mai tari după asta. Mai lăsați și voi de la voi. Vă deranjează că toată lumea își dă cu părerea despre FILIT fără să înțeleagă o iotă din ce presupune organizarea unui asemenea festival? Nu vă place democrația, ai? Voi n-ați aflat că dacă lumea zice că Soarele se învârtă în jurul Pământului, așa e? Ce, vă supărați dacă vă mai drăgălim și noi din când în când, fără nici o dovadă, cu vorbe gen „hoți ordinari“, „tâlhari“, „paraziți“? Nu vă supărați, noi iubim FILIT-ul, toată lumea din Iași iubeste cultura și FILIT.

Așa că nu vă mai alintați, puneți dracului mâna și faceți FILIT! Să fie cât mai mare și mai bun, organizați-l fie ce-o fi și poate nu se cheltuie nimic. Orașul culturii îi sprijină și are nevoie de el.

Dar cu țigara electronică ce-ați avut?

Într-o țară în care statul le ia înapoi cetățenilor, prin taxe și impozite, aproape jumătate din câștigul lor anual, cea mai comentată măsură din ultimele luni a fost legea ce interzice fumatul în spațiile cu destinație publică.

Cumva, pare normal, fiindcă e vorba de o plăcere – sau un viciu –, adică unul dintre puținele lucruri care sensibilizează o populație apatică dintr-un stat aproape eșuat. Și apoi fumatul e viciul cel mai demonizat al epocii noastre, echivalent al păcatului capital din Evul Mediu, doar că în cheie laică, pe potriva „religiei trupului” în care trăim. Așa e peste tot în lume; nu are sens să comentez tendințele globale. Peste douăzeci-treizeci de ani se va găsi altceva.

Așadar, n-am de gând să-i apăr pe fumători. N-au nici o șansă: până și cei care se bășesc discret pe stradă sunt oripilați de mirosul fumului de țigară. Aș face totuși două observații. Mai întâi, că legea românească antifumat nu e neapărat similară cu cea „europeană”.

În Europa Occidentală există țări unde localurile publice au incinte separate pentru fumători și nefumători. Prin forma ei, legea românească ne face să ne aliniem mai degrabă cu America de Nord, ceea ce pentru consumatorii de marijuana ar putea să fie un semn bun, de vreme ce acolo restricțiile împotriva fumatului par a fi compensate de legile tot mai relaxate în privința acestui drog ușor. Poate că, la fel ca ei, o să înlocuim un viciu cu altul. Apoi mai e ceva ce știm toți: că legea va fi respectată, atât cât va fi, de populime, de „căței”, la fel ca și până acum. În birourile senatoriale și în cabinetele directoriale ori ministeriale se fuma ilegal și relaxat și în vremea legii antifumat vechi, se va fuma tot așa și în versiunea 2.0 a ei.

Și ajung la problema din titlu: țigara electronică. După cum se știe, conform legii antifumat din 2015, „țigara” electronică e asimilată țigărilor obișnuite și e interzisă laolaltă cu ele. Iar asta e stupid, discriminatoriu și chiar dăunător sănătății publice. Știu despre ce vorbesc.

M-am lăsat de fumat de șapte ani. De atunci folosesc gadgetul numit impropriu „țigară” electronică, care numai țigară nu e. Dar fiindcă seamănă așa de bine cu o țigară și scoate aburi – pe care, în virtutea obișnuinței, oamenii îl iau drept fum –, a ajuns la fel de incriminată ca și țigara. În realitate, dispozitivul numit astfel e un vaporizator, o „aburitoare”, și e conceput în scopuri terapeutice, pentru dependenții de nicotină. Nu conține monoxid de carbon, gudron și nici celelalte substanțe toxice produse prin ardere în țigară.

La noi informațiile despre ea au circulat așa, urechist, prin presa senzationalistă. S-a zvonit că șmecheria asta e oricum periculoasă,

Românii e deștepți

Radu Pavel Gheo

că e tot o țigară, dar mai dăunătoare decât țigara, fiindcă e și electrică sau electronică. Poate curențează! Ați auzit că undeva a explodat una? Știrea a circulat prin toată presa din România, dar nimeni nu s-a informat mai departe – explozia e importantă. De fapt explodase un acumulator improvizat, făcut de un ins cu abilități de electrician – nu prea mari, pare-se. E ca și cum ai renunța la curentul electric fiindcă undeva a ars o casă de la o rezistență improvizată.

Au mai apărut zeci de texte (de fapt versiuni a două sau trei, traduse din engleză) în care se spunea că lichidul din „țigara electronică” ar conține etilenglicol, adică lichid de frână. În realitate era propilenglicol, substanță folosită pe scară largă în industria alimentară, dar ce mi-

tanda, ce mi-e manda? S-a citat un studiu ce descoperea formaldehidă în vaporizator, studiu devoalat ca eronat, dar ce mai contează cât timp e senzational? Așa s-a creat imaginea negativă a chestiei asteia noi, cu „fum” și explozii, care bănuiesc că a constituit documentația științifică a celor ce au conceput legea.

Dar pentru mine – și pentru cele câteva zeci de mii de „aburitori” – forma actuală a legii e stupidă, absurdă și, în condițiile date, chiar nocivă. Fiindcă, oricâte articole catastrofiste s-ar scrie despre explozii și lichid de frână, „țigara” electronică e un produs terapeutic, similar cu plasturii și spray-urile cu nicotină, dar mult mai eficient, în special din motive psihologice. Și despre asta mai am câteva de scris.

Defăimarea lui Dragnea și procentele PSD

Tevatură mare pe subiectul cu legea defăimării, proiect inițiat de Liviu Dragnea. Să admitem că documentul anunță doar bune intenții și că orice putere democratică din România nu va deschide seria abuzurilor. Ce te faci însă dacă alegerile parlamentare ar fi câștigate la un moment dat de către un partid populist, gen PRM, PPDD etc.? Ce garanție există că partidul care va governa în 2023 sau 2027 nu va folosi în mod discreționar legea care chipurile promovează acum demnitatea umană și toleranța față de diferențele de grup? Niciuna.

Uitați-vă ce se petrece în Norvegia, unde o idee până la urmă corectă, cea de protejare a copiilor de abuzurile părinților, naște monștri. Iar acolo nu vorbim de o putere cu apucături antidemocratice. De regulă, orice îngrădire naște interpretări, stârnește confuzii, iar mai grav poate da muniție unui partid nervos, care la un moment se simte amenințat. De altfel, orice putere aflată la ananghie va face uz de orice prevedere aflată în vigoare pentru a o întoarce în favoarea sa. Iar de aici și până la abuzuri, distanța e chiar mai mică decât cea dintre buza și mustața lui Dragnea.

PSD-ul face *copy-paste* unei inițiative ce a fost discutată intens în Europa. Doar că nu tot ce poate fi bun într-o țară europeană nu poate fi interpretat în mod aiuritor în România.

Celebra lege a lui Dragnea de zilele astea face referire la înființarea unui departament nou în cadrul Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Care va fi rolul acestui consiliu? Cine va supraveghea ca noua structură să n-o ia razna? Cine îl numește pe șeful acestui departament? Și mai interesant, departamentul trebuie să fabrice în fiecare an un ghid de bune practici

Vagonul cu vorbe

Florin Ghețu

pentru promovarea demnității umane față de diferențele de grup în mass media.

Ce-o fi asta? Să fim serioși, ce-i ăla ghid de bune practici, că doar nu suntem în romanul 1984 al lui Orwel. Aveți încredere într-un ghid confecționat de birocrații dintr-o instituție? Dacă da, atunci să elaborăm ghiduri și despre cum să scriem despre primar, prefect sau parlamentari. Mai avem voie să folosim termenul baron sau te reclamă imediat cineva și plătești regejor o sută de mii de lei?

Am văzut ce s-a întâmplat la Koln, acolo unde posibil ca tocmai reglementările de tot felul să fi ținut gura închisă timp de trei zile presei germane. Cum să spui că un grup de străini a făcut prăpăd în noaptea de Anul Nou, violând femeii la întâmplare? Mai bine taci, că așa zice la ghidul cu bunele practici. Ce s-ar întâmpla dacă

în România ar fi adoptată această lege, iar un gazetar primește, să zicem, o informație de acest gen privind un incident similar care s-a petrecut la Timișoara, Brașov sau Constanța?

Tocmai confuzia în privința legii Dragnea a stârnit taifunul. Deocamdată, tăvălugul s-a pornit pe Facebook și pe diverse site-uri, iar luările de poziție sunt tranșante, oamenii organizându-se deja pentru a ieși în stradă.

Din punct de vedere politic, inițiativa lui Dragnea e o bombă cu ceas pentru PSD. Chiar dacă proiectul a fost deocamdată retras ori amânat (nici aici nu e clar!), social-democrații au reușit să stârnească din nou mania societății civile, care și așa pare nervoasă și neașteptat de implicată de vreo doi ani încoace. E nevoie doar de o scânteie, ca strada să-și aducă iarăși aminte de toate relele ultimilor 20 de ani.

Ciudat este că un om cu experiența politică a lui Dragnea n-a simțit potențialul exploziv al demersului. Aici e marele semn de întrebare.

Victor Ponta a pierdut prezidențialele din cauza gafei cu diaspora, care ulterior a stârnit un val de indignare, în special pe rețelele de socializare. Istoria pare să se repete, Dragnea umblând cu chibritul aprins prin sediul PSD, deși toată lumea îi spune că miroase a gaz în clădire.

O asemenea întâmplare nu are cum să nu aibă impact electoral. Unii au spus că PSD n-are cum să deconteze electoral, pentru că votanții PSD nu stau pe Facebook și nici n-au preocupări legate de defăimare.

Perfect adevărat, însă PSD irită exact segmentul reintrat oarecum în amorțire, care poate face diferența în alegeri, fie că vorbim de locale sau parlamentare.

Sau cine știe, poate că trăsnaia legislativă din aceste zile e doar momeala pentru un nou proiect controversat pus la cale în diverse încăperi ale Parlamentului.

Rockin' by myself

Dumitru Ungureanu

Elegie pentru generația mofluză

Istoria culturii e, s-ar zice, un șir incomplet de generații. Răscolind repede prin memorie, îmi vin sub tastatură câteva mai celebre: generația de la 1848 (probabil prima cu adevărat universală, știind că revoluția ce poartă sigla aceluia an s-a întins în toată Europa); generația '98 spaniolă; generația Primului Război Mondial (cu socialiștii în prim-plan); generația pierdută, ai cărei reprezentanți, adunați din toată lumea, și-au băut inteligența și talentul în Parisul anilor 1920; generația trăiristă de la noi, sincronizată cu alte facțiuni europene, de dreapta și de stânga, ostentiv împreună pentru munții de cadavre ai celui de-Al Doilea Război total. După război, cam fiecare deceniu a avut parte de-un curent ce, mulțumită notorietății mai mult sau mai puțin meritate, a dat nume câte unei generații extinse dincolo de cifrele rotunde ('50, '60, '70): existențialistii, tinerii furioși, generația flower-power, generația punk, optzeciștii (post-moderni cât încap), generația X (ori XXX) etc. Schimbarea ștafetei nu este un proces evident, bine delimitat, în care linia de finis se detașează precum fileul pe terenul de tenis. Nici actorii unei grupări n-au aceeași vârstă, deseori se pot aplatiza diferențe considerabile de ani, dar nu și de „program estetic“. Pentru că doar programul definește o generație, oricât ar părea aserțiunea de... programatică!

Nu există simțire monolitică în cadrul aceluiași segment de timp. Misterul impunerii uneia sau alteia dintre opțiunile ce „dau nume“ ține de considerente pe care le las în seama sociologilor ori a filosofilor culturii. Pot să remarc însă că orice generație se afirmă cu aportul important al contestatarilor ei. Firesc, primii care neagă valoarea noilor veniți sunt reprezentanții precedentei

generații, ajunși desigur „senatori de drept“, care își văd/simt amenințate privilegiile. (Dar și-n rândul celor de-o seamă se găsesc destui „renegați“, a căror opinie nu se potrivește cu a majorității și-o contestă, ei având alte rădăcini spirituale, alte viziuni artistice.) Să le interzici tinerilor accesul la manifestare e cea mai simplă modalitate de a-i face cunoscuți. Să îi chemi alături, oferindu-le o bucată din plăcintă, e calea sigură de a-i anihila, eventual preluându-le gălăgios energia și mesajul, ca să pară că tu, mai vechi în business și cu inspirația uzată, i-ai întâmpinat. Nu-i de mirare că se vor considera generație mofluză!

M-a distrat, la vremea respectivă, știrea că tipii din Prodigy au refuzat să colaboreze cu nume consacrate precum Madonna, U2 sau omnivorul David Bowie. Încă țin minte uluiala lui Andrei Partoș, după concertul Prodigy de la Sala Polivalentă, în care se înghesuieră, plătind, 10.000 de raveri, în vreme ce la megaconcertul Rod Stewart & Joe Cocker abia au cumpărat bilete vreo 5.000 de inși (ceilalți s-au înțeles cu paznicii). Paradigma s-a schimbat între 1992 și 1994, o simțeam cu propriile urechi. Deși nu eram adept exclusiv al genului *techno-rave* (bluesul și punkul nu-și epuizaseră frumusețea, cum n-au făcut-o nici până azi), ascultam oricând orice piesă sau disc din zona electronică. Tocmai se îndesau și la noi CD-urile, detronând casetele ca suport fizic de păstrare, iar sunetul portat de pe polycarbonatul argintiu prin cel mai ieftin cititor cu laser spârgea literalmente bătrânele boxe de fabricație autohtonă. Că mi-am cumpărat, proaspăt piratate prin foste republici sovietice, noile titluri Prodigy, Chemical Brothers, Underworld sau Orbital nu-i de mirare: astea se găseau pe piața indigenă, nu produse autentice din Vest, greu accesibile la portofel.

După două decenii, mai toate titlurile de-atunci au devenit „clasice“, beneficiază de editări „deluxe“, cu piese inedite, remixări, HD. E un proces normal, iar *jilted generation*, ajunsă la maturitate, merită răsfățul lucrului complet. Consacrați demult, Prodigy cântă în continuare, mai degrabă elegiac decât nostalgic: *The Day Is My Enemy* (2015, Vertigo/Universal).

De la Facebook citire până la... istorie

Rețelele de socializare, de genul Facebook-ului, chiar dacă nu sunt nici pe departe spațiul cel mai potrivit pentru a intra în profunzimea lucrurilor, au calitatea de a stimula uneori o privire mai atentă asupra unui fenomen sau a unei persoane, grație unui schimb ad-hoc de impresii sau de idei. Domeniul muzical, aș spune, este unul privilegiat, dat fiind numărul mare de melomani, critici muzicali, editori de discuri și muzicologi de calitate care împărtășesc opinii, atrag atenția asupra unor interpretări și interpreți și mai ales reacționează la anumite postări cu aprecieri de o valoare îndoielnică, forțând clarificări asupra unor personaje sau idei fetiș. O spun, fiindcă un schimb recent de replici pe Facebook, vizibil pentru toți, cu un critic și ziarist respectat, Alain Lompech, de la „Le Monde“, m-a pus în fața unei relative „dileme“. A fost, mai este, celebrul critic muzical „Clarendon“, Bernard Gavoty, un personaj frecventabil?

În lumea muzicală românească nimeni nu cred să-și fi pus problema, numele lui Gavoty fiind venerat ca editor al amintirilor lui George Enescu, după emisiunile radiofonice de la începutul anilor '50, ce au păstrat atât de proaspătă vocea compozitorului nostru național. Faptul că amintirile au fost scenarizate de Gavoty – așa cum se proceda îndeobște la radio pe atunci – și, practic, citite/interpretate de cei doi în fața microfonului este mai puțin cunoscut, dar, în final, nu le schimbă fundamental valoarea documentară. Neîndoielnică este și admirația, și respectul criticului față de Enescu, precum și refuzul de a-i cenzura spusele, cerute în anii '60 de la București drept condiție a traducerii memoriilor în românește (despre care am scris în „Suplimentul de cultură“, nr. 440).

Scrisoare pentru melomani

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată“ (Hermann Scherchen)

Victor Eskenasy

Alain Lompech consideră însă că omul de televiziune/radio Gavoty nu este unul fiabil: interviurile filmate de el sunt „teribile, el împiedică muzicienii să vorbească, face frumos, pe mondenul, se dă drept atotștiutor: nu încearcă să-i permită artistului să se exprime... [vrea] să dea impresia că cel mai important este Gavoty. Respiri atunci când tace, iar artistul cântă. [...] Este mai mult decât superficial (ceea ce el nu era), este cabotin în stilul lui Sacha Guitry, al săracului, dar într-adevăr al săracului. În calitate de critic era temut; a fost un martor parțial al timpului său... injust și foarte *copain-copain*...“. Tot Alain Lompech îmi atrăgea atenția să nu confund omul de televiziune, „care asigură spectacolul“, criticul de la „Le Figaro“, „un ziar gândit pentru burghezia conservatoare a timpului său“ și scriitorul ale cărui lucrări erau pentru un public-țintă foarte restrâns, nedepășind câteva mii de oameni“. Concluzia criticului francez: „Nu aș zice că era incompetent, era competent. Dar a fost încarnarea însăși a mediilor oficiale ale muzicii... Articolele sale din «Le Figaro» puteau să fie scrise cu talent adevărat, atunci când nu era în serviciu comandat și scria în deplină libertate; avea un talent incontestabil, care îi venea dintr-o mare cultură clasică și un talent indiscutabil pentru scris... avea, de asemenea, și ureche... atunci când o judeca a fi important“.

Ce îi face însă pe criticii francezi să îl considere pe Bernard Gavoty un personaj puțin frecventabil? Un răspuns foarte detaliat mi-a parvenit de la un muzicolog, bun prieten, de la Paris, într-o analiză personală din care pot face publice numai câteva extrase: „Era talentat, dar arogant, reacționar, antisemit (se păstrea fraze oribile pronunțate despre prima soție a lui [Alfred] Cortot, care era evreică). Se trage direct din spiritul Vichy-ului, al Acțiunii Franceze, ultra-catolic. [...] A fost un om al sistemului, care îi speria pe artiști și avea putere asupra lor; fascinat de

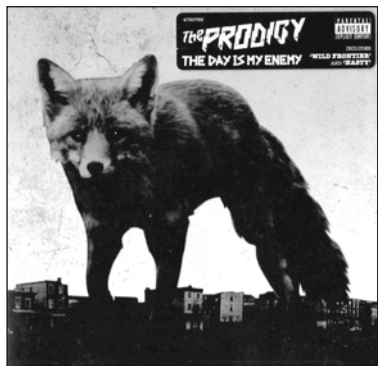
Bernard Gavoty
CHRONIQUES
DE
CLARENDON
Au bonheur des soirs

Préface de
Rostropovitch

Albatros

bani, care nu și-a favorizat decât clica sa, interesat exclusiv de imaginea sa și a celor pe care voia el să îi promoveze...“.

Un portret, aș spune, fără drept de apel. Fiindcă, născut în 1908, absolvent al Institutului de Agronomie în 1930, dar și pasionat și studiind muzica și literatura la Sorbona, elev al lui Marcel Dupré și Louis Vierne la orgă, Gavoty s-a alăturat într-adevăr regimului de la Vichy, pe care l-a slujit în calitate de funcționar de stat, însărcinat de misiune la Ministerul Agriculturii. Iar solidaritățile create în acea epocă aveau să funcționeze, ba chiar să capete o nouă relevanță în ambianța Războiului Rece. Altfel, cariera de critic muzical a început-o relativ târziu, în 1945, la „Le Figaro“, unde i-a succedat lui Reynaldo Hahn, ce fusese numit director al Operei din Paris. În urma lui au rămas câteva mii de cronici și eseuri muzicale, adunate în majoritatea lor într-un volum sub îngrijirea criticului Jacques Lonchamp, în 1990, circa 3.500 de conferințe, o serie întreagă de cărți pe teme muzicale și cel puțin trei filme documentare de lungmetraj, realizate în anii 1965-1970, despre Arthur Rubinstein (recompensat cu un Oscar), Yehudi Menuhin și Mstislav Rostropovici. Asupra cronicilor sale consacrate unor mari muzicieni români voi reveni...

24 de ore cu Jan Fabre. Pe Muntele Olimp

Real-time performances sau *living installations* sunt sintagmele pe care Jan Fabre le folosește când se referă la creațiile sale din zona teatrului, dansului, artelor decorative, *performance*-ului.

În 1982, a oferit publicului prima producție scenică: *This is the theatre like it was to be expected and foreseen*, care dura cât o zi de muncă – 8 ore, iar în 1984, o a doua, *The power of theatrical madness*, comisionată de Bienala de la Veneția, care dura cât un *part time*! În 2014, la trei decenii de la premieră, le-a reluat într-un *reenactment* și le-a itinerat prin festivaluri internaționale, vrând parcă să arate câtă dreptate estetică a avut încă de pe- atunci! Avangardist e un cuvânt prea moale pentru ceea ce face artistul belgian. Creațiile lui sunt complet neașteptate, frapează, dar au premise solide, coerență logică perfectă și eliberează o magie care captivează publicul.

Cea mai recentă năstrușnicie performativă a lui Jan Fabre e un spectacol care durează 24 de ore! *Mount Olympus/ Muntele Olimp* e o călătorie artistică spre originile mitologice ale Europei, o lume populată de eroi ai culturii grecești unde, sub coordonarea unui simpatic supraponderal Dionysus, dăm peste Hecuba, Eteocle, Odiseu, Oedip, Phaedra, Hippolit, Hercules, Electra, Oreste, Medeea, Antigona, Ajax, Iocasta, Cassandra, Prometeu, Agamemnon și alții. 27 de actori și dansatori ai Companiei Indiilor au avut nevoie de un an de zile pentru a învăța un cuprins amplu de acțiuni scenice și mișcări coregrafice, multe dintre ele rezultat al propriilor exerciții de improvizație. Structura spectacolului însumează 15 subdiviziuni tematice, tablouri teatrale legate între ele stilistic,

dar care, practic, se constituie în „mini“-spectacole de sine-stătătoare, în cursul cărora publicul e purtat într-un univers dominat de lascivitate, excese, violență, beatitudine, onirism, un univers în care istorii mitice fundamentale sunt „traduse“ în fragmente de text, sonorități, coregrafie, muzică, lumini, proiecții.

Performance-ul este segmentat de 8 pauze de somn pentru dansatori și public, fiecare de câte o oră, cea dintâi după 7 ceasuri de spectacol! „Antractele“ sunt teatralizate, sunt la vedere: performerii se așază în saci de dormit și se întind direct pe jos, pe scândură; spectatorii se culcă în *foayer*, pe canapele sau perne uriașe, plasate acolo special, unii picotind ori dormind de-a binelea, alții conversând, servind *boissons*, gustări, după bioritmul personal. Dincolo de teribilismul ideii, descoperim un temei artistic întemeiat, care coboară la cea dintâi lucrare apuseană de teorie teatrală, *Arta poetică* a lui Aristotel. Care scria că „tragedia năzuiește să se petreacă, pe cât se poate, în limitele unei singure rotiri a soarelui“: maratonul începe la ora 17 și se încheie a doua zi la 17! E o excursie de-o zi în tragediile antice, via Jan Fabre.

Când intri în sală, dai cu ochii peste fotografia de largi dimensiuni a unui nud masculin pe fundal – nuditatea, de fapt frumusețea ei sculptural-picturală, va reveni mereu în desfășurare –, iar doi dansatori sar de ici-colo, apoi încep să vorbească în fundurile altora doi. Elementele șocante vor

continua să apară pe parcurs: vin-trele unui actor gol-puşcă sunt evidențiate printr-un spot aproape 10 minute, în stop-cadru, și nimic altceva nu se mai petrece; Medeea își citește textul de pe o fâșie de hârtie pe care-o scoate tacticoasă din vagin; un „șarpe“ îi va penetra anusul lui Hercule; tinere femeii își lipesc de pubis petale de flori. Bărbați, femei, androgini, hermafrodiți, transexuali anulează diferențele de gen clasice, iar momentele teatrale și coregrafice urmăresc relaționarea principiilor fundamentale ale omenirii în toate versiunile posibile, de la armonie, prin diferențiere, opoziție și confruntare, până la crimă. Totul e făcut pe-ndelete, repetat, doar avem tot timpul din lume, chiar dacă trăim un secol al supertezei și grabei, iar capacitatea noastră de concentrare s-a comprimat.

Fragmentele de text sunt rostite când în engleză, când în germană, italiană, franceză, greacă și flamandă, firesc, ca în vorbirea curentă, scandat ca-n armată, declamat ca odinioară, incantatoriu, cântat a cappella. Muzica alătură cele mai neobișnuite forme – techno, sirtaki, arii de operă, ritmuri extatice, onirice, erotice, lascive. Sonorități onomatopeice (râs, țipăt, urlat etc.), instrumente muzicale (tobe, corn de vânătoare, fluiere) se adaugă natural acestui univers acustic eclectic.

Coregrafia include de la mișcări simple (sărituri, alergare, dansuri cu figuri etnice, așa cum apar în motivele decorative eline), la foarte complexe – târâiri, mișcări convulsive, învărtiri minute-n șir.

Scenografia e minimalistă (mese, lămpi, câteva obiecte – lanțuri, arbuști), completată vizual de fotografiile statice proiectate pe fundal. *Mount Olympus* are ceva din

Datul în spectacol

Oltița Cîntec

This is the theatre like it was to be expected and foreseen, din picturalitatea tablourilor lui scenice. Vizual, exploatează contrastul clasic al sângeriului căzut pe albul imaculat al hainelor. E o abundență de carnalitate, sunt bucăți, hălci de carne însângerate utilizate ca elemente de recuzită. Sunt multe rezolvări criptate cultural, precum secvența în care Electra înfige cuțite în inimile aruncate prin scenă, referință la uciderea lui Egist.

Performerii modelează corporal o întregă lume, una de acum câteva mii de ani, revizitată imaginar, animată sub ochii noștri neîntrerupt vreme de 24 de ore. Fiecare episod din cele 15 alternează ritmurile, registrele, coralitatea și individualitatea, alternațiile făcând posibilă receptarea, cu toate fazele ei de atenție și oboseală.

Ca în tetralogiile antice, tensiunea tragică mai trebuie estompată prin câte un zâmbet! E și

umor în *performance*-ul lui Fabre, la corul adormiților, al celor care fac sex cu arbuștii de lauri – aceia cu frunzele pentru cununii –, iar un dansator ajunge să-și resusciteze arbustul, în aparițiile lui Dionysus.

Ultima parte e o confruntare corp la corp: toți au trupurile unse cu ulei de care s-au lipit *paperitos*, confetti, scilpicici, vopsele colorate, iar de la pod e lansată o pulbere albă, ca o apoteoză a întregului.

Mount Olympus nu e o actualizare a mitologiei și personajelor ei legendare, dar există în această epopee scenică foarte multe citări, unele chiar involuntare, ale prezentului. Finalul este un îndemn care vizează repetitivitatea istorică: „Take the power back/ Enjoy your own tragedy/ Breathe, just breathe/ And Imagine something new“. Jan Fabre se joacă. Se joacă cu trecutul și cu prezentul, dar și cu publicul, pe care îl ghidează într-un traseu performativ spre originile bătrânului nostru continent.

Pinacoteca din Petrila

Ion Barbu

INTERVIU CU SCRITOAREA DOINA JELA

„Trebuie să scriem despre ce ne doare cel mai tare”

Villa Margareta este un roman dens, complex, cu o construcție cum rar îți e dat să citești (și să privești), câteva personaje fără asemănare în literatura noastră, o carte care te muncește, te derutează, te emoționează. Iar la final rămâi cu senzația că a meritat din plin să parcurgi această călătorie literară alături de personajul Doina Jela. Așadar, prima carte de ficțiune a jurnalistei, editoarei, traducătoarei și scriitoarei de nonficțiune Doina Jela a devenit un prilej de neratat pentru un dialog cu autoarea.

**Interviu realizat de
Eli Bădică**

Ce credeți că a fost atât de special în toamna lui 2012 (iată, an electoral, amănunt care nu e neglijat nici în carte) încât v-a determinat, după ani de reluări și abandonări, așa cum ați precizat în repetate rânduri, să mergeți din nou spre Villa Margareta și să terminați cartea?

Specială a fost în plan real împrejurarea obiectivă că atunci, în 2012, am avut timp efectiv să mă gândesc că există o șansă să termin romanul, fiind un pic mai degrevată de alte sarcini profesionale, și nemaivând un proiect, un angajament, o promisiune de onorat, ca în cazul tuturor cărților de până atunci. Și întrucât mai vechii povești voiam să-i dau o „ramă”, pentru a lua distanță, pentru a o delimita și a mă delimita, am conceput rama ca pe un jurnal al naratoarei, desfășurat pe parcursul unei părți din acest an... Pe urmă, am căutat în vechea poveste acel ceva „atât de special” ca să justifice rama asta și nu alta. Și special a fost „sfârșitul lumii”. Cu trei accepții, pe trei planuri: 1. Personajul central, Vlad Cernescu, își rănește iubita spunându-i, din exasperare sau prostie, că nu cu ea, ci cu prietena ei, „Digei”, și-ar petrece „sfârșitul lumii”, percepând-o ca mai echilibrată, matură etc. Or, din detaliul acesta decurge sfârșitul poveștii Vlad/Letiția de acum 20 de ani, Vlad și începe vinovăția supraviețuitoarei ei, care-o povestește. 2. În 2012, când aceeași Digei, naratoarea, revine

în țară, „sfârșitul lumii” i se pare cheia cu care poate descifra realitatea unei lumi stagnante, pasive, care i-a devenit străină, unde oamenii-și încredințează soarta unor clarvăzători, politicienilor, lui Dumnezeu, oricui, numai ca să nu trăiască în realitate și să nu și-o asume, s-o miște, s-o modifice. 3. Există riscul ca 2012 să fie și „sfârșitul lumii” ei personale, ancorată până atunci între copiii deveniți adulți, un soț devenit străin și țara de unde revine, devenită și aceea străină.

Dacă i-ați lipi o etichetă – roman istoric, sociologic, politic, de dragoste, al prieteniei, carte-mărturie, carte care recuperează ș.a. –, care ar fi aceea?

Este o întrebare care-mi pune la încercare modestia, bunul-simț și buna-cuviință. Am vrut să fie toate astea. Ca un magazin universal de la țară, de pe vremuri. Am vrut să fie un roman cu module, cu straturi, și m-a pasionat să mă folosesc de experiența de „arhitect și constructor” al unor construcții narrative non-fictive, dobândită deja, pentru a construi acest edificiu. Ca să atenuiez, așa zice, ca Budai Deleanu, parcă, această „jucărea”, nu construcție, deși toată lumea, până acum, a admirat construcția.

Cum v-ați documentat pentru această carte?

Nu m-am documentat, propriu-zis. Decât pe măsură ce scriam, dacă trebuia, de exemplu, să-l fac să creadă pe cititor în realitatea celor scrise și descrise, am întrebat

© Silvia Cofreșcu

vremuri și selecția temelor acceptabile. Tot de aceea, naratoarea corectează și propria poveste, scrisă în urmă cu 20 de ani. Fiindcă în 20 de ani perspectiva se schimbă, informația se adaugă și o modifică. Ca în diagrama Ishikawa, nu?

„Literatura este numai o parte din viață...” (pg. 198), îi spune D.J. prietenei sale, Letiția. De ce ați ales ca ficțiunea să se împrăstie în toată cartea și, în cele din urmă, să o contamineze? Ați simțit că documentele, faptele, istoria, palpabilul, realul nu sunt suficiente pentru a vorbi într-un mod atât de complex despre trecut – comunism, Securitate, revoluție, identitate etc. – sau, poate, că învățăm mai multe din experiențele ficționale ale altora?

În romanul tradițional, în cheia cărora se citesc încă ficțiunile la revistele „serioase”, literatura trebuie transfigurată, nu glumă. Nimeni nu știe ce înseamnă asta, de fapt: distanță și detaliu semnificativ, nu? În cartea aceasta, concepută și construită cam ca un colaj de artă pop, o bucată de realitate, una de ficțiune, un document, o fotografie, un desen, o pagină de manuscris și una de dicționar, intenția, într-un teritoriu unde funcționează „imunitatea ficțională”, este exact aceea de a contamina realitatea cu virusul ficțiunii, de a o ficționaliza pe toată. În colaje alcătuite din petece de real și de imaginar, un capac de coca-cola lângă portretul lui Marilyn Monroe, Gioconda cu mustați sau mai știu eu ce altceva, cum judecați ansamblul, ca real sau ca imaginar? Tot ce intră în poveste se „i-realizează”.

Ați lăsat o abundență de cărlige în text, „asamblate ingenios”. Autoficțiune, de pildă: personajul care scrie cartea are, coincidentă!, numele dumneavoastră, Doina Jela, s-a născut la Vadu și, de altfel, personajul-autor împarte multe bucăți de biografie cu dumneavoastră, dezvăluite

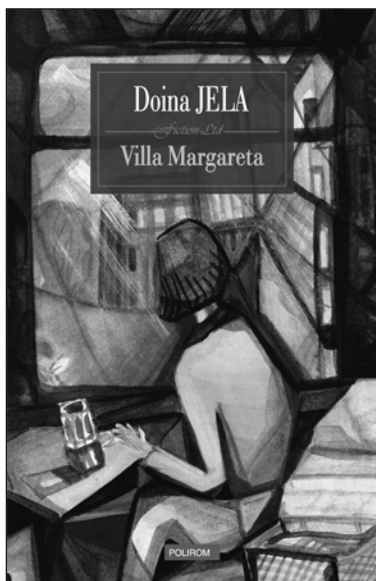
tot felul de specialiști, am căutat în enciclopedii, albume, filme. Pentru nume de plante, de pildă, pentru a convinge în legătură cu competențele lui Digei în dendrologie, care nu-s și ale mele; ale lui Rafael, în pictura tematică, care, de asemenea, nu e specialitatea mea; ale lui Vlad Cernescu, în pescuit, care nu numai că nu mă pasionează, dar mă și plictisește. La fel cu geografia, distanțele, cu colecția de la Topalu etc. Cu concertele de la Ateneu, din jurnalul lui Digei, n-a trebuit să mă documentez. Există zone unde biografiile noastre coincid, și aceasta e una. Dar asta nu înseamnă că nu am păstrat toate programele de la Ateneu, și le-am mai și încurcat, astfel încât minunatul meu redactor, Adrian Botez, intrat în jocul înșelătoriei mele nevinovate, travestite în rigoare, le-a verificat la

sânge și le-a corectat sever. Așa încât, în jucăreaua asta, cititorul interesat poate să găsească și programul de la Ateneu din lunile septembrie-decembrie 2012. Dimpotrivă, dosarul lui Vlad Cernescu, inventat de la primul și până la ultimul document, a ieșit firesc, după ani de citit în arhive mii de pagini, cu toate speciile esteticii securistice: raportul, nota informativă, înregistrarea cu microfonul, ascultarea convorbirii telefonice, declarația, comentariul șefului ierarhic etc. etc. Este o varietate stilistică uluitoare acolo, pe cât de abjectă, pe atât de fascinantă. Cineva care a citit într-o cheie inadecvată, a crezut că am reprodus în acest dosar prozele mele din tinerețe, din narcisism și ca să nu se piardă, și nu pentru a vedea decalajul față de autocenzura, liber consimțită, preventivă a acelor

în narațiune treptat. Apoi, ședințele de analiză cu D.M.M., dosarul de securitate al lui Vlad Cernescu (cu variațiile „Ezoteristul“, „Poetul“, „Vlad C.“ etc.), fictiv, dar atât de autentic încât nu te îndoiești de el, autori și muzicieni foarte cunoscuți menționați, scrisori care vorbesc despre interviuri pe „platforma Contributors“, convorbiri telefonice, e-mailuri, discuții pe chat, Facebook, fotografii, desene ș.a.m.d. Poate cititorii vor echivala toate acestea cu pofta nestăvilită din ultimii ani de „povești adevărate“, istorii care „sunt bazate pe o poveste reală“. Ce i-ați spune unui cititor care s-ar încăpățâna să creadă că totul e real în Villa Margareta? Dar celui care v-ar „reproșa“ încă o carte despre perioada comunistă?

Borges are la 20 de ani revelația că centrul lumii este acolo unde te afli. Amos Oz ne învață să scriem despre ceea ce știm cel mai bine. Eu spun că trebuie să scriem despre ce ne doare cel mai tare. Aș vrea să subliniez asta: *ce ne doare*. Dar amestecul realității în conturarea personajului fictiv care-și spune Doina Jela are rolul de a-i ficționaliza profilul de ființă în fond destul de ternă, cu automatisme, cu monotonia vieții ei previzibilă, ordonată, de mamă abandonată, care merge joia la Ateneu, miercuri la discuții cu o analistă, zilnic într-o redacție și de două ori pe zi, în parc, cu dalmațianca. I-am dat câte ceva din propria mea viață, tot ca să încurc pistele. Restul, ca să mă joc. Literatura este și joc, în măsura în care e gratuitate.

Mărturisesc că, citind romanul dumneavoastră, eu însămi am încercat să rămân pe poziții, să-i rezist farmecului

și să nu cad în capcană: din când în când, întrerupeam lectura și-mi ziceam că e ficțiune. Doar aveam de-a face cu o poveste în poveste în poveste, toate încadrate într-o ramă. Cu toate acestea, când reluam lectura, apărea câte un element care mă debusola. Fotografiile, de exemplu, care păreau să dea consistență realității dintre paginile cărții. Cum v-a venit ideea să le includeți? Sunt făcute de dumneavoastră? Dacă da, anterior scrierii cărții, în timp ce sau după ce ați scris-o?

Mă bucur că n-ați rezistat farmecului. De-aia citim, ca să nu rezistăm farmecului, dacă el există. Cred că am răspuns mai sus. Asta am vrut. Pozele, unele le aveam, pe altele le-am făcut. Desenele, am explicat unor desenatori de meserie, doi arhitecți, Elena Enache și Vova Munteanu, ce vreau și ei le-au făcut, acum, la sfârșit. Am plecat de la diagrama Ishikawa, de la pagina 117, care-mi trebuia absolut. Și apoi, cu pagina de manuscris, de la 271. Și sigur, Villa Margareta, de la 489. Restul a venit de la sine. Reflexe de om care a lucrat cu documente și simte efectul lor de real.

Cartea are două părți, „Correspondenți de război“ și „Jurnal de lăsare la vatră“. Se încheie cu un scurt epilog și cu o „Cronologie a evenimentelor petrecute la (sau legate de) Villa Margareta“ – a cărei prezență năucește și mai mult cititorul (A fost sau n-a fost?). Ați stabilit structura cărții a priori sau v-ați lăsat purtată de narațiune?

Cronologia evenimentelor am scris-o mai întâi pentru uz propriu. Cum lucrează alții cu păpuși, cu scheme, fiindcă pe parcursul redactării unei cărți poți să uiți și să amesteci. Carasul Vasile s-a numit uneori Costică, de exemplu. Ioana oprea alăptatul copilului înainte de a-l naște. August 1968, intrarea rușilor în Cehoslovacia, nu se potrivea cu vârsta celor două fete. Apoi mi-am dat seama că face bine. Ajută verosimilitatea, adică „efectul de real“. Am potrivit pe parcurs această structură, am schimbat-o de mai multe ori. Cum muți un obiect în casă până-i găsești locul potrivit.

Chiar așa, nu ați simțit că riscați să pierdeți cititorul pe drum înțesând romanul de informații, sufocându-l cu tot acest puzzle? Cu toate că, e adevărat, suspansul e extraordinar

de bine creat și mânuit, avem parte de revelații peste revelații.

M-am străduit să nu-l pierd. Am vrut să creez suspans, am vrut să seduc, dar nu mi-am dorit nici un cititor leneș, incult, care nu rezistă la informații, la idei, la o țesătură epică mai complexă. Cititul trebuie să presupună și un pic de dificultate, nu? Și nici un cititor care se enervează imediat ce deschide cartea, în loc să caute să se bucure, nu mi-am dorit.

Este destul de clar că Villa Margareta din carte nu există. Dar cum arată Villa Margareta a dumneavoastră? A fost și în realitate un spațiu al prieteniei, candorii, protecției, refugiului?

Este îngrozitor ce spuneți. Cum să nu existe? Este singurul lucru/spațiu/personaj în realitatea căruia eu însămi cred nesmintit. Nici nu îmi aduc aminte când mi-a venit ideea să plasez acolo acest „spațiu al purității“. Villa Margareta este acel pântec protector din care toți am refuza să ieșim, dacă ar fi după noi. Am pus în carte fotografia pe care mi-a făcut-o, fără să știu, acum 3-4 ani, o nepoată, fotografie care m-a emoționat violent și am spus: „Asta e Villa Margareta!“ Le-am văzut acolo aievea pe Letiția și pe Digei și acolo le voi vedea până la sfârșit. Nu există loc mai bun pentru aceste două personaje. Care cred că sunt niște personaje foarte reușite. Cele mai reușite personaje ale mele. Mi s-a spus că sunt unice în literatura noastră. Cu atât mai bine pentru ele...

Un exercițiu de imaginație: dacă Vlad Cernescu, protagonistul nucleului cărții, ar

exista, ce carte credeți că ar fi interesat să traducă astăzi?

Cred că niciuna. Din nefericire pentru el, Vlad Cernescu știe tot. De la început știe tot. S-a născut bătrân „ca Babele de pe Bucegi“. Admirația tuturor este o slabă compensație la nefericirea asta.

O întrebare ușor ingrată: de care dintre personajele dumneavoastră vă simțiți cel mai apropiată?

Nu-i sesizez ingratitudinea, dar nu știu să răspund. Cred că este un joc mai interesant pentru cititor decât pentru mine. În orice caz, cred că dintr-un personaj parțea cea mai puternică este cea pe care o creează dorința, nu cea pe care o inspiră realitatea. Dorința inconștientă însă.

Ce pasaje au fost cel mai greu de împlântat și de pus în poveste, scris?

Discuțiile cu DMM. Și tot de ele sunt în continuare nemulțumită. Ele sunt cele cu care am riscat cel mai mult să trimită cititorul avid de cancan strict la realitate. Intenția fiind să-l trimită la realitatea din poveste: a vinovăției lui Digei, cea mereu victorioasă, față de înfrânta, abulica Letiția.

Ce importanță credeți că mai are jurnalul în zilele noastre, când ne expunem excesiv prin intermediul social media?

Cred că în social media arătăm fiecare dintre noi o mască, un rol, un eu care se află la intersecția a ceea ce se așteaptă de la noi, dacă n-ar fi decât chipul politeții noastre. Ca să ajungem în străfundurile ființei proprii avem nevoie de mai mult decât de reacția rapidă de pe Facebook. Și avem mai ales

nevoie să stăm cu noi înșine, să fim singuri. Să ne vorbim nouă.

Care au fost cele mai mari frici ale dumneavoastră legate de apariția Villei Margareta?

Reaua-credință a unui cititor aflat în serviciu comandat și dezamăgirea unuia pe care-l știu onest.

Care vă este cea mai dragă reacție vis-à-vis de cartea aceasta?

Mă bucur când aflu că a plăcut și a interesat. Când o prietenă din America mi-a spus că a plâns vreo 200 de pagini de „a sărit cămașa de pe ea“, am fost foarte bucuroasă, fiindcă eu cred că scriem ca să suscităm emoție. S-a plâns și la *Această dragoste care ne leagă*. Dar acolo s-a plâns din cauza scrisorilor dintre cele două protagoniste principale ale cărții: Monica Lovinescu și mama ei, Ecaterina Bălăcioiu-Lovinescu. Nu aveam acolo nici un merit decât pe acela de a fi selectat acele scrisori care am simțit că vor trezi emoția. Nu le-am scris eu. E o mare diferență. E o mare bucurie să dăruiești emoție.

Care a fost ultima carte pe care ați citit-o pe nerăsuflăte?

Borges, cele două volume de *Proză completă* de la Polirom.

Ce face Doina Jela când nu scrie, redactează, investește, traduce? În afara acestei lumi editoriale, grosso modo, ce pasiuni aveți?

Filmul, mai ales filmul românesc. Nu scap nimic din ce se face azi și aud că e bun. Mersul pe jos în neștire, mai ales prin pădure. Culesul bureților. Cititul cu copiii de la Slătioara, în curtea bisericii, duminica după-amiaza. Șofatul.

Jazz teologic: Radu Vancu

În romanul *City of God*, din 2000, E.L. Doctorow își întrerupe periodic povestea pentru a lăsa loc unor interludii eseistice: e vorba de texte banale de șlagăre din America anilor '40, reluate (cu copyrightul plătit!) în carte și recitate ca și cum ar fi niște capitole din Biblie. De „interpretarea“ textelor – e vorba atât de performarea lor pe muzică, cât și de traducerea lor anagogică – se ocupă un grup de cântăreți rap cu înclinații talmudice, numit The Midrash Jazz Quartet. Ideea ar fi că fiecare colț de realitate ascunde un reflex divin sau, mai bine zis, că fiecare frază omenească poate fi citită ca o expresie a suferinței după ruptura originară de Dumnezeu. Dar mai importantă, mi se pare, este ideea că hermeneutica pasionată poate semăna cu jazzul și că în variațiunile și improvizațiile muzicale ale amatorului poate străbate o vocație teologică reală.

Doris Mironescu

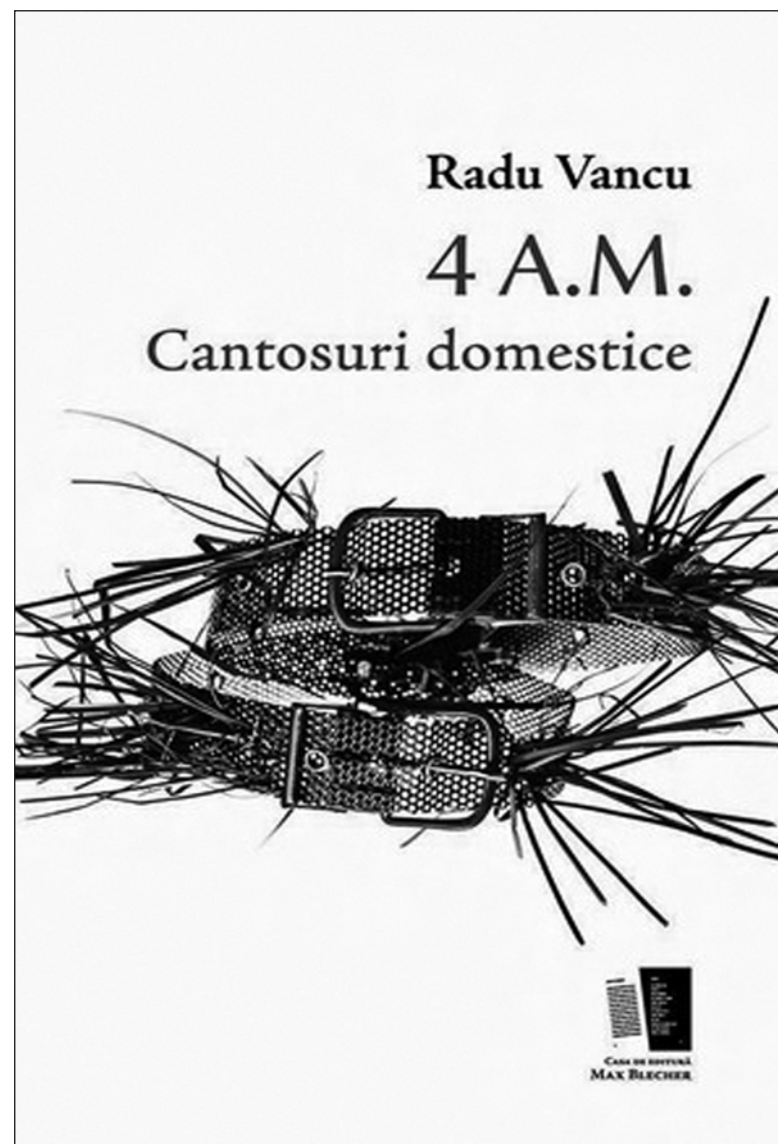
La acest cvartet de jazz care comentează Tora m-am gândit parcă curgând ultima carte a lui Radu Vancu, *4 A.M. Cantosuri domestice*, în care imaginile par să urmeze serii interpretative, ca în jazz, cu o dispoziție metafizică evidentă, totul ținând de o tehnică poetică extrem de coerentă și de productivă. În acest volum, diferitele virtuozități din poezia lui Vancu de până acum ajung la maturitate și se așază alături unele de altele, completând portretul unuia dintre cei mai importanți poeți de azi. Spre exemplu, biografismul temperat cu orice preț, dorința de a se povesti, completată cu refuzul declamației și sentimentalismului, problemă pentru care nu exista încă o soluție în *Monstrul fericit* (2009), se metamorfozează în „lirism post-confesional“. E vorba de o confesiune care scapă de tentația memoriei cinice, soluție douămiistă devenită oarecum banală prin repetare, între altele prin adoptarea unei perspective analitice asupra propriilor amintiri și chiar asupra gestului de a-și aminti. Emoția este evacuată din amintirile lui Radu Vancu; de fiecare dată când o scenă din trecut pare inundată de reacțiile chimice ale sistemului neuronal, asta se întâmplă datorită cititorului care participă la lectură cu ceva ce a descoperit în sine însuși în timpul lecturii. Așa că poezia devine un eveniment obligatoriu interpersonal, garantând că cea mai mare spaimă a poezilor autentici, patrimonializarea propriilor texte, nu e pe cale să se întâmple.

Analitică, poezia lui Vancu a fost încă de la debut, și experimentală la nivel formal tot de atunci. Dar dacă analitismul putea să dea impresia unui deficit de „emoție“ la un poet preocupat încă prea mult de „tehnică“, în volumul din urmă se găsește pe câtă tehnică, tot atâta emoție. Și nu pentru că

efortul de a dibui modalități poetice diverse ar fi neapărat un reflex posttraumatic. Dimpotrivă, luciditatea de artizan a poetului este mecanismul tehnic esențial de recoltare a unei reacții personale din partea cititorului. Astfel, printre reușitele din volum, texte menite să-l recomande de acum pe Vancu prin originalitatea lor, se găsește un minunat poem al mămăligii, care detaliază, sub pretextul de vedevil al soțului priponit la treburi casnice, gândurile lui legate de fiertul mămăligii, dar și de rai și iad, de mântuirea personală și de abisul conștiinței: „Îmi spuneau «mămăligă nefiartă», totul îmi cădea din mâini,/ ca dintr-un aluat neînchegat și fierbinte. Mai ales mami/ îmi spunea așa. Mă frigea rușinea pe esofag ca un aluat fierbinte,/ pe atunci nu învățasem că asta se chema/ pedagogie și iubire.// Căci Lao Tzi ne învață: când tot amesteci îndelung/ în mămăligă, și mămăliga amestecă îndelung totul în tine.// Mămăligă nefiartă e cel care m-a scăpat în mămăliga asta nefiartă/ în care totul e neînchegat și fierbinte“. Nu e vorba de o simplă și mecanică juxtapunere de planuri, unul metafizic și unul buf, nu asta produce puternica impresie a acestei poezii, ci sentimentul palpabil că totul din jur este sau poate deveni poezie și că totul vorbește despre tine ca exemplar al speciei (chiar și mămăliga).

Și tot volumul de față poate să mai lămurească o veche enigmă personală legată de scrisul lui Vancu: problema intertextualității. Deja a doua sa carte se numea *Biografia literaria* (2006), iar citatele s-au înmulțit în cărțile sale de atunci încoace într-o măsură aproape îngrijorătoare. Dar intertextul nu trebuia înțeles, cum am făcut-o unii dintre noi, comentatori ai poeziei sale, ca un omagiu adus celor vechi și un mod de a te autolegitima, arătând că citești aceleași cărți ca și maeștrii poeziei.

Nu așa, desigur, se scrie poezie, și probabil că mulți poeți de raftul doi de la noi se miră că, deși l-au citit și l-au citat pe Rainer Maria Rilke, nu sunt considerați niște reîncarnări ale lui. Cu Vancu lucrurile stau altfel. Citatul este pentru el un fel de „zid părăsit/ și neisprăvit“ pe ruinele căruia trebuie neapărat să construiască altceva. Pasajul reluat din vreun clasic trebuie să sugereze tocmai dificultatea de a vorbi în limba proprie și totodată dorința de a relua limba altuia, cu tot balastul istoric pe care l-a acumulat în posteritatea sa clasică. E o formă de comunicare dificilă, care continuă gânduri ale vechilor poeți sau le dă o replică, peste timp. Mi se pare că citatul, la Vancu, ține de aceeași fascinație față de ceva mort, care poate fi resuscitat pentru o clipă, făcut să vorbească, trezit din muțenia lui. Mă gândesc, de pildă, la coșmarurile lui Anne Sexton și la dorința acesteia de a construi un garduț alb de lemn care să le țină la distanță. Radu Vancu răspunde, paradoxal, că astfel de garduțuri există: „Ba da, Anne Sexton, sigur că/ se pot construi gardulețe albe/ de lemn care să țină/ coșmarul departe. Se pot construi/ lumi întregi în care gândirea/ nu sfășie creierul. În care/ inocența nu-i doar pentru/ copii și devastați;// și mutilarea noastră/ va subțira plină de tandrețe/ felul cum mama își cheamă copilul/ la masă;// și undeva la marginea feeriei/ noi, «perifeericii», vom scrie/ elegante cantosuri domestice/ despre mutilare.// Dar pentru/ cine“. Există astfel de lumi, spune poetul, lumi în care nu există coșmaruri, iar poezia e o experiență a singurătății. O astfel de lume este chiar cea în care trăim, toți, aproape tot timpul, în care rațiunea și uitarea ne servesc drept analgezice, și în care toți suntem, în fundul inimii noastre, inocenți. Într-o astfel de lume, Radu Vancu și alții ca el scriu poeme despre mutilare, iar aceste poeme nu au destinatar.

Pentru că lumea în care ele origineză exclude, principial, poezia.

Există, deci, și o preocupare legată de locul și rostul poeziei în textele lui Vancu, o preocupare constantă, sistematică, care infuzează textele sale și transpare în cele mai surprinzătoare moduri. Nu este vorba de o aspirație romantică la un statut unic în univers, degradată până la obsesia narcisică față de propria importanță, ci de un pariu etic, deoarece poezia e mai mult o vocație atitudinală decât o dexteritate tehnică. Poezia trebuie să vorbească despre locul ei în lume pentru că ambiția ei este să schimbe această lume, s-o ajute să devină ceea ce, de sute de ani, pretinde că este deja. Poezia caută să recupereze umanitatea pe care noi, pentru că oameni suntem, o confundăm cu modul nostru „natural“ de a fi. Dar nu prin lecții și manifeste, oricât de incendiare, poate fi educat cititorul, și în orice caz nu asta e calea poeziei. Ea trebuie să vorbească încet, să dialogheze individual, să angajeze personal, și în tot timpul asta să evite să pice în tot felul de

capcane pe care tradiția literară și limba noastră incultă de toate zilele i le pun în cale. Calea poeziei este una a discreției, a confesiunii supravegheate, a emoției disecate analitic. Iată cum tehnica lui Radu Vancu devine program și parte a unei poetici.

O poezie atât de lucidă, de refractară expansiunilor sentimentale necontrolate, construită totuși din emoție pură, e un produs estetic de primă mână astăzi, capabil să satisfacă așteptările cititorului celui mai exigent și să-i potolească subit trufia. Pentru că refuză spațiile mari și suprafețele lucioase, marile idei imediat reductibile la un loc comun, poezia lui Vancu nu se va clasiciza prea curând, chiar dacă acea formă de uitare pe care o numim canonizare va da buzna cu ritualurile ei indiscrete și peste ea, la un moment dat. Până atunci, e privilegiul cititorilor să îi exploreze, inexpert, dar tenace, frumusețea complicată.

Radu Vancu, *4 A.M. Cantosuri domestice*, Casa de Editură Max Blecher, 2015

Unu + unu, în regia lui Lucian Dan Teodorovici, la Teatrul Național din Iași

Miercuri, 24 februarie, de la ora 19.30, în Sala „Uzina cu Teatru” a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași, va avea loc premiera piesei *Unu + unu*, semnată și regizată de Lucian Dan Teodorovici, unul dintre cei mai apreciați scriitori ai noii generații. *Unu + unu* va mai avea o reprezentație joi, 25 februarie, de la aceeași oră.

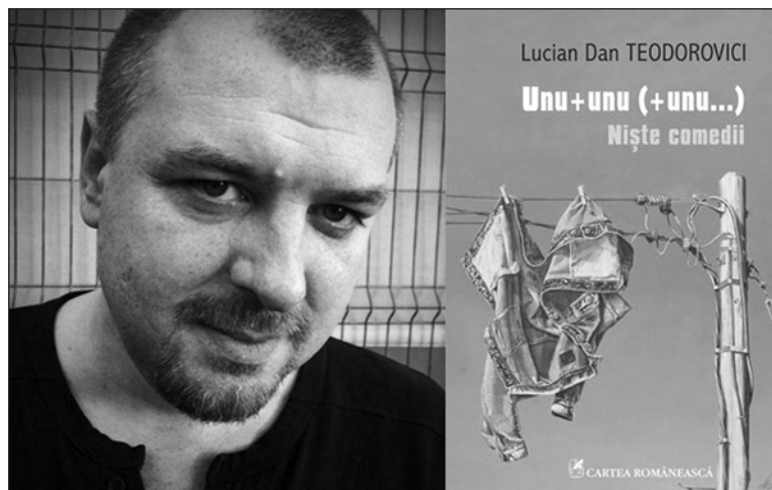
Din distribuție fac parte actorii Doru Aftanasiu, Ionuț Cornilă, Radu Homiceanu, Delu Lucaci, Ada Lupu, Dumitru Năstrușnicu și Horia Veriveș. Scenografia: Rodica Arghir. Muzica originală: Ana Teodora Popa. Foto & video: Constantin Dimitriu.

Biletele la spectacol pot fi achiziționate de la Agenția Teatrală

(str. Ștefan cel Mare nr. 4) sau online, de pe site-ul eventim.ro.

Piesa *Unu + unu* face parte din volumul de dramaturgie *Unu + unu (+ unu...)*. *Niște comedii*, semnat de Lucian Dan Teodorovici și apărut în 2014 la Editura Cartea Românească.

„Râzi, plângi, te bucuri, te întristezi. Cineva se joacă de-a

viața și de-a moartea cu tine, iar tu râzi, plângi, te bucuri sau te întristezi atunci când ți se spune s-o faci. Prin monitoare se revarsă

emoții pe care trebuie să le accesezi, căci ficțiunea și realitatea se împletesc în tine, pentru tine, ca să știi cum și de ce să trăiești. Nu te

interesează? Atunci, îți rămâne doar să râzi. Râsul e bun pentru sănătate, așa ți se spune. Râzi deci, râzi cât poți, râzi unde poți, râzi pentru orice și pentru oricine. Râzi și acum cu noi, pentru că-ți oferim o comedie. Se numește *Unu + unu...* Și e o poveste despre sinuciderea care provoacă veselie. Sau despre altceva. E o poveste despre manipularea care se produce pe nesimțite. Sau despre altceva. E o poveste despre căsnicia în care unu și cu unu nu fac doi. Sau despre altceva. E o poveste despre mine ori poate despre tine. Dar, cel mai important, e o poveste la care nu ai timp să te întristezi, pentru că vei râde. Sau poate că te vei și întrista, cine știe...”, susține Lucian Dan Teodorovici.

George Neagoe despre *Mizantropul optimist*. G. Călinescu și (de)stalinizarea României, la Sibiu

Vineri, 26 februarie, de la ora 18.00, la Librăria Habitus din Sibiu (Piața Mică nr. 4), George Neagoe va vorbi despre cel mai recent volum al său, apărut în colecția „Critică și Istorie literară” a Editurii Cartea Românească, *Mizantropul optimist. G. Călinescu și (de)stalinizarea României*.

La eveniment vor participa, alături de autor: Radu Vancu, Dragoș Varga și Andrei Terian.

Proiectul editorial este cofinanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Un critic literar îi adresează, în 1943, un memoriu Mareșalului Antonescu, solicitându-i ca Editura Fundațiilor Regale să-și respecte obligațiile contractuale cu privire la tipărirea și difuzarea *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent* (1941). Acel document l-a transformat pe G. Călinescu într-un „antifascist”

după 23 August 1944. Cel puțin așa l-au considerat membrii Partidului Comunist din România, care, printre altele, după arestarea lui Ion Antonescu, au acaparat discuția despre „democrație”.

Numit director al ziarului „Națiunea” (autodeclarat „independent”), „divinul critic” a făcut confuzii între real și imaginar, punându-l pe Iuliu Maniu pe același plan cu Popa Tanda, personajul lui Ioan Slavici. Pentru asemenea comentarii, liberalii și țărăniștii l-au considerat „spaniol”, strecurând totodată numeroase aluzii la insanitatea mintală a „pacientului” politic G. Călinescu. În 1946 și 1947, ilustrul cărturar nu a fost contestat, ci denigrat pentru că a respectat, uneori cu strictețe, normativul Partidului Național Popular, o sucursală a inteligenței procomuniste. Petre Constantinescu-Iași, Gh. Vlădescu-Răcoasa și Mihail I.

Dragomirescu au fost desemnați de P.C.R. să pună la cale această diversiune. Când P.N.P. s-a „autodizolvat”, lui G. Călinescu și colegilor lui li s-a permis să recunoască faptul că și-au făcut datoria. Și, ca răsplată după dispariția P.N.P. și a oficiosului „Națiunea”, G. Călinescu s-a trezit că i se negase tacit dreptul de semnătură.

În *Mizantropul optimist. G. Călinescu și (de)stalinizarea României*, George Neagoe reconstituie, în mare măsură, traseul pe care cel mai important critic literar român a ajuns să facă parte din organizațiile de masă patronate de P.C.R. Întâi simpatizant al Uniunii Patrioților (1944-1945), ficțiune planificată de Ștefan Foriș, ulterior figură marcantă a Partidului Național Popular (1946-1949), G. Călinescu s-a arătat tot atât de impresionist în politică pe cât s-a dovedit a fi în exegeză.

Practic

Traininguri IT pentru studenți și elevi!

📅 **Înscrieri: 8-28 februarie**

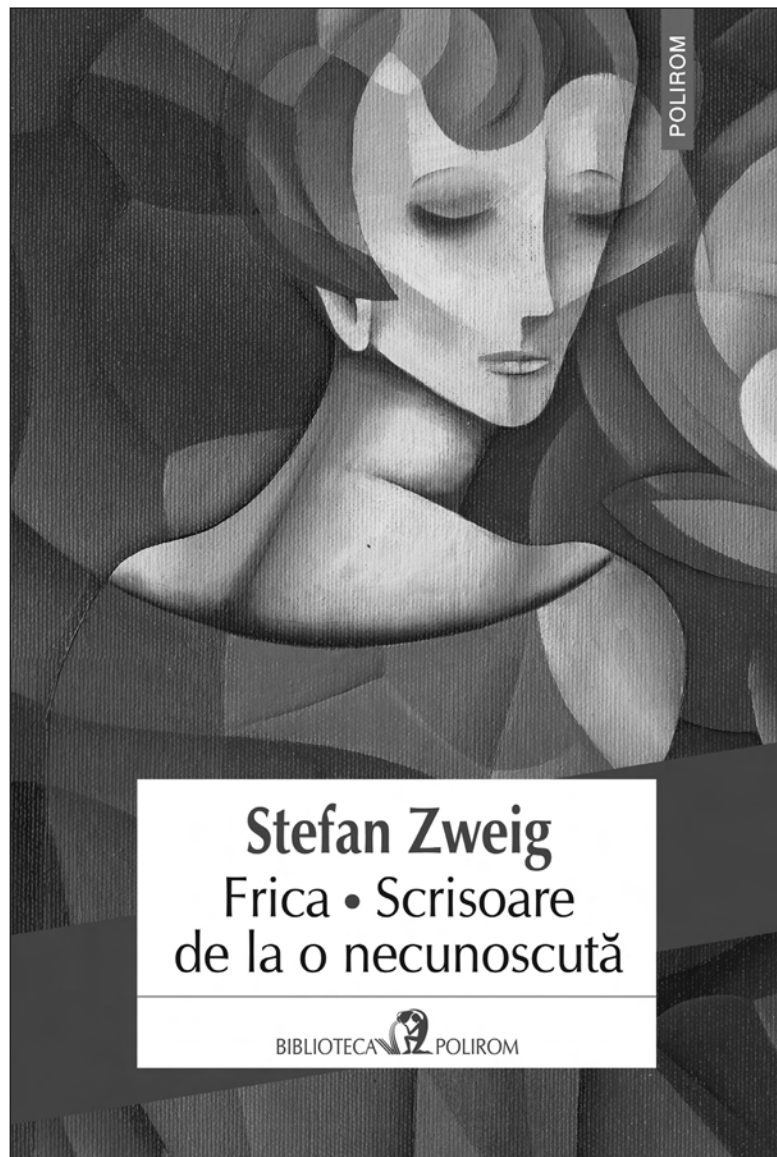
🌐 fiipractic.asii.ro

Stefan Zweig – *Frica* • *Scrisoare de la o necunoscută*

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din volumul *Frica • Scrisoare de la o necunoscută*, de Stefan Zweig, traducere din limba germană de Gabriella Eftimie, care va apărea în curând în colecția „Biblioteca Polirom. Seria Esențial“, la Editura Polirom.

– Fragment –

Când Irene coborî scările ce duceau la apartamentul amantului ei, fu cuprinsă din nou de o frică absurdă. Dintr-odată, un cerc negru începu să i se rotească în fața ochilor, genunchii îi amortiră îngrozitor și fu nevoită să se țină de balustradă ca să nu cadă. Nu era prima oară când își lua inima în dinți și făcea acea vizită periculoasă, iar atacul acesta de panică nu reprezenta nicicum o noutate pentru ea. Oricât se îmbărbăta, de fiecare dată când se pregătea să plece acasă, cădea pradă, fără să știe de ce, unor astfel de atacuri de panică ridicole și fără sens. În schimb, drumul către locul întâlnirii era mult mai ușor. De obicei, oprea mașina la colțul străzii, parcurgea în fugă cei câțiva pași până la poartă fără să ridice privirea, apoi se năpustea pe scări, dar știa că frica asta primară, amestecată cu nerăbdarea, se topește repede în brațele iubitului ei. Mai târziu însă, când se pregătea să plece acasă, oroarea aceasta misterioasă se trezea din nou tremurând, doar că de data asta era amestecată vag cu frisonul sentimentului vinovăției și al iluziei prostestii că fiecare privire străină de pe stradă încearcă să ghicească de unde vine și răspunde cu un rânjet obraznic la confuzia de pe chipul ei. Deja până și ultimele minute petrecute alături de el păreau otrăvite de neliniștea crescândă pe care i-o dădea presimțirea aceea; în clipa în care lua decizia să plece, mâinile începeau să-i tremure nervos și nu mai percepea vorbele lui decât pe sărite și se apăra nerăbdătoare de ultimele urme ale pasiunii lui; voia să dispară repede, cât mai repede, cu

toată ființa ei, din apartamentul lui, din casa lui, din aventura aceea și să se întoarcă în lumea ei burgheză liniștită. Abia îndrăzneala să se uite în oglindă de frica neîncrederii din propria privire și, totuși, era nevoită să verifice că nimic de pe hainele ei nu trăda, din neatenție, clipele pasionale. Urmau apoi ultimele vorbe de alinare, dar fără vreun efect asupra ei, pe care abia le mai auzea din cauza agitației, iar ultimele secunde le petrecea în spatele ușii protectoare de unde trăgea cu urechea ca să audă dacă nu cumva urcă sau coboară cineva. Ajunsă afară însă, dădea nas în nas cu frica, nerăbdătoare, așteptând să o înșface, frica ce îi oprea despotice bătăile inimii, iar Irene cobora cele câteva scări cu respirația întretăiată, până când simțea că o părăsesc și ultimele puteri, adunate cu greu în starea aceea de agitație.

Preț de un minut, rămase cu ochii închiși și inspiră cu lăcomie

răcoarea întunecată din casa scârilor. În clipa următoare însă, cineva trânti o ușă de la unul dintre etajele de sus și doamna Irene tresări speriată și o luă la goană în jos, strângând instinctiv voalul gros de pe față. Nu mai avea de îndurat decât câteva clipe îngrozitoare până la teroarea finală, aceea a ieșirii în stradă pe o poartă străină, unde o aștepta, poate, întrebarea săcâitoare a vreunui cunoscut care trecea pe acolo tocmai atunci, curios să afle de unde vine, sau poate confuzia și pericolul unei minciuni. Coborî capul ca un atlet pregătit de start și se îndreptă cu pași grăbiți către poarta întredeschisă.

În secunda următoare dădu nas în nas cu o femeie care tocmai se pregătea să intre.

— Mă scuzați, spuse Irene încurcată și se strădui să se strecoare pe lângă ea.

Dar femeia îi tăie calea și se holbă cu niște ochi furioși și o batjocură vădită.

CARTEA

Protagonista povestirii *Frica*, Irene, frumoasa soție a unui avocat prosper, găsește viața plictisitoare, simte că nu-i mai aduce nimic bun, iar asta o împinge să-și caute ocupații noi. Într-o zi cunoaște un tânăr pianist cu care intră într-o relație ferită de indiscrețiile lumii și îndepărtată de căldura cuminte a familiei. Legătura clandestină o ajută să se regăsească într-o altă ființă, îi dă speranțe noi, o face să se simtă mai vie ca niciodată... Până într-o zi când, ieșind de la iubitul ei, întâlnește o femeie ciudată. Din acel moment neașteptat, mica aventură salvatoare, toate planurile ascunse se tocesc, iar teama se insinuează în liniștea fiecărei zile. Neașteptată este și clipa când un scriitor de succes, personajul-cititor din *Scrisoare de la o necunoscută*, primește un plic de la o admiratoare pe care nu ține minte s-o fi întâlnit. Parcurge lungul mesaj și află că femeia care-i scrie, și care îl iubise în taină încă din copilărie, a făcut sacrificii de neimaginat ca să-i poată fi în preajmă, că într-o bună zi, fără să-i spună nimic despre pasiunea ei, au împărțit întâi câteva pahare de vin, apoi plăcerea unei nopți din care după nouă luni s-a născut un copil.

— În sfârșit, v-am prins!, țipă femeia pe un ton aspru, nepăsător. O femeie cuviincioasă, cum să nu?! Cel puțin așa păreți! Nu vă ajung un bărbat și o grămadă de bani, trebuie să mă jecmăniți și pe mine, biata fată...

— Pentru Dumnezeu... ce tot spuneți... vă înșelați..., se bălbăi Irene și schiță un gest stângaci, încercând să treacă pe lângă ea.

Dar individua își propti corpul masiv în pragul ușii și începu să turuie ca o moară stricată:

— Ba nu mă înșel deloc... vă cunosc... veniți de la Eduard, amicul meu, dar de data asta v-am prins, în sfârșit, acum știu de ce mă neglijează în ultima vreme...

— Pentru Dumnezeu, o întrerupse Irene cu vocea tot mai stinsă, nu țipați așa, și se retrase fără voie spre coridor.

Femeia îi aruncă o privire batjocoritoare. Frica aceasta tremurândă, neajutorarea ei atât de vizibilă părea să-i facă bine pentru că, în clipa următoare, își măsură victima din cap până-n picioare cu un zâmbet încrezător și plin de sine. Tonul ei îngâmfat de mai devreme deveni liniștit și aproape flegmatic.

— Carevasăzică, așa arată damele astea aristocrate și gingașe când se duc să-ți fure bărbatul. Înfolite în tot felul de voaluri, bineînțeles, ca să-și poată juca și mai încolo rolul de femeie cuviincioasă...

— Ce ce vreți de la mine, de fapt?... Nici măcar nu vă cunosc... Mă grăbesc...

AUTORUL

Venez-evreu prin naștere, **Stefan Zweig** (1881-1942) și-a făcut studiile la Berlin și la Viena. Călătorește mult încă din tinerețe (în Statele Unite, Franța, Anglia, India), o cunoaște pe prima sa soție, Friederike von Winternitz, și se stabilește la Salzburg. În 1930 este deja unul dintre cei mai traduși scriitori austrieci în viață, iar povestirile și biografiile lui devin bestseller aproape imediat după apariție. Odată cu venirea la putere a lui Adolf Hitler, Zweig părăsește Austria, pentru diverse destinații: Londra, Bath, New York, Ossining și, mai târziu, Rio și Petrópolis.

A scris proză (*Scrisoare de la o necunoscută*, *Frica*, *Amoc*, *Simțuri rătăcite*, *Suflete zbu-ciumate*, *Douăzeci și patru de ore din viața unei femei*), biografii (*Maria Antoaneta*, *Maria Stuart*, *Erasmus de Rotterdam*, *Magellan*) și memorialistică (*Lumea de ieri*). În 1942, când se sinucide alături de cea de a doua soție, Lotte, în Petrópolis, Stefan Zweig este deja unul dintre scriitorii celebri ai lumii.

Opera lui a inspirat filme de succes, precum *The Grand Budapest Hotel* (2014), câștigător a patru Premii Oscar și cinci Premii Bafta.

Toate discuțiile despre sărbători împrumutate într-un singur text

Suntem, la apariția revistei, pe 13 februarie 2016, chiar înainte de Ziua Îndrăgostiților.

Probabil că deja și-au făcut apariția grupurile vajnicilor apărători ai sărbătorilor naționale, ai culturii neaoșe, ai portului popular, ai adevăratului suflet românesc, ai sfințelor tradiții. Au început discuțiile despre cum avem și noi o sărbătoare a iubirii și că nu este nevoie să ne mănjim sentimentele nobile cu obiceiuri străine, împrumutate din sistemul capitalist, comercial și probabil masonic. Articolul ce urmează reprezintă contribuția mea la rezolvarea acestei arzătoare probleme a României.

Argumentele contra

Ziua Sfântului Valentin vs. Dragobete. De ce ne sărbătorim noi iubitul/iubita cu o sărbătoare de împrumut, dacă avem și noi un Dragobete cu aproximativ aceleași

De veghe în lanul de cultură

Mădălina Cocea

intenții? Dragobete provine din mitologia românească, fiind considerat zeul tinereții, al veseliei și iubirii. Tradiția de a sărbători dragostea în Ziua lui Dragobete – 24 februarie – provine dintr-un obicei din anumite zone ale țării în care băieții le fugăreau pe fete, iar dacă băiatul îi era drag unei fete, aceasta se lăsa prinsă. Fetele nemăritate trebuiau să culeagă zăpada încă netopită și să folosească apa rezultată drept tratament cosmetic, ca să devină atrăgătoare. În colțul opus, Sfântul Valentin este o sărbătoare preluată de la americani, în care comercianții ne storc de bani, încurajându-ne să ne arătăm iubirea cu un cadou, eventual cu o etichetă de la 100 de lei în sus. Preferând sărbătoarea împrumutată celei autohtone distrugem adevăratul spirit românesc în următoarele feluri: suntem

manipulați, suntem exploatați de capitaliștii care folosesc orice pretext pentru a face profit, ne uităm rădăcinile, uităm elementele care ne-au definit ca nație.

Halloween vs. Noaptea Sfântului Andrei. Halloween este vedeta știrilor de la sfârșit de octombrie, când ni se amintește că sărbătoarea este de inspirație străină și că venerază răul. Părinții publică „scrisori deschise“ despre hidoșenia costumelor de vrăjitoare, fante, vampiri și monștri, deplângând inocența pierdută a copilăriei de azi. Sufletul națiunii se distruge prin faptul că micuții preferă să se îmbrace ori în costumele personajelor preferate din Disney, ori să se deghizeze în ființe necurate, în loc să reprezinte personaje bune, cum ar fi zănele sau cățelușii. De altfel, întreaga sărbătoare este înfierată pentru

că este macabră, promovează o cultură a fricii și întunericii. Ca alternativă, se oferă mult mai creștineasca sărbătoare a Noptii Sfântului Andrei, cu o seară înainte de Halloween, în care strigoi umblă pe pământ, iar credincioșii trebuie să își ungă ușile cu usturoi, ca să îi împiedice să le intre în casă. Cei care preferă să se costumeze de Halloween în loc să acorde prioritate Sfântului Andrei se leapădă de tradițiile românești, abandonează bunul spirit creștinesc pentru un cult al morților, strică întreaga moștenire culturală a României, practic trădează țara.

Singurul argument pro

M-am gândit foarte mult la această chestiune. Am abordat-o din punct de vedere istoric, sociologic, filosofic, economic și am ajuns la acest argument atent construit și, cred eu, imbatabil: Așa, și?

Românii au văzut la televizor niște tradiții, le-a plăcut ideea, au decis că viața nu poate fi mai rea

atunci când îți îmbogățești existența cu o sărbătoare și au purces întocmai. Echivalentele autohtone au fost împinse în față abia ulterior, pe post de reproș, de grupuri de oameni incapabili să înțeleagă patriotismul, dacă acesta nu este îmbrăcat în costum popular.

Cine mai auzise de Dragobete până când nu a apărut moda Zilei Îndrăgostiților? Cine, în copilărie, în Noaptea Sfântului Andrei se gândea la strigoi? Știți, de asemenea, ce nu este românesc și a fost împrumutat din Occident? Bradul de Crăciun. Și colindele. Parcă nu a fost așa de rău. Sfântul Valentin și Halloween ne dau ocazia să facem ceva destul de rar: să ne gândim la sentimente. La iubire și la frică. Parcă tare bine ar fi să mai creăm o fisură în conștiința noastră națională și să adoptăm și ziua aceea în care toată lumea se gândește la recunoștință.

Convorbiri cu Nicolae Manolescu

Timpuri noi

Daniel Cristea-Enache

— Începutul anului 2016 a adus o mare surpriză: revenirea lui Nicolae Manolescu la cronică literară, după două decenii și mai bine de la ultima cronică publicată în „România literară“ (era în 1993) și la distanță temporală considerabilă de la debutul cronicarului (în „Contemporanul“, 1962). Cât și cum a evoluat literatura română în acest interval? Simțiți că aparțineți unei literaturi comparabile valoric și tipologic cu cele din alte arii culturale? Iar la scara literaturii române, epoca postbelică, în care dvs. v-ați afirmat, a atins nivelul celei interbelice, căreia Călinescu îi articulase canonul în 1941 (fie și cu minimalizarea tinerilor din generația lui Eliade)?

— Literatura la care are acces astăzi marele public este una mediatică, ca și realitatea politică și socială. Prin urmare, falsă și imposibil de

verificat în absența publicațiilor literare, care, de bine, de rău, mai țin sus ștacheta valorii. Doar că ele au tiraje confidențiale. Nu pot lupta cu monstrul cu multe capete al mass mediei.

Și mai grav este că până și în revistele literare începe să se facă simțită confuzia valorilor. Din două motive. Primul este, s-o spun pe-a dreaptă, nepriceperea multor croniciari literari, pentru care tot ce zboară se mănâncă și nu este poet care să nu atingă în opera lui „culmile lirismului“. (Expresia este a unei cronicărițe și i se aplică unui poetaș.) Aliată cu tot soiul de interese de gașcă, nepriceperea devine letală. Totul, pe un fond de teribilă agresivitate. Îmi e proaspătă în memorie reacția eternei și fascinantei echipe de zgomote alcătuită din câțiva tineri critici literari și scriitori la

premiul acordat lui Grigurcu la Botoșani.. Laureatul și cei șapte membri ai juriului nu erau cătuși de puțin contestabili. Și totuși! Paul Cernat, Alex. Goldiș și alții s-au apucat să le dea juraților, care le-au fost sau le puteau fi profesori, lecții de literatură și să-i învețe cine e valoros și cine nu. Iartă-mă, dar cum să-i zic altfel decât obrăznicie? În definitiv, te întreb, ce au ei de împărțit cu noi, mai vârstnicii lor colegi, ca să ne tragă de urechi, *et c'est le moins que l'on puisse dire*.

Singurul rezultat notabil al acestor atitudini este sporirea confuziei din lumea cărții de literatură. Revin, în sfârșit, la întrebarea principală: de ce m-am reapucat de cronică literară. Răspunsul, în concluzie, este: fiindcă nu mai vreau ca foștii mei studenți sau cei care m-au învățat la școală să-și inchipuie că durerea mea e lipsa lor de respect sau de caracter și că acesta e motivul pentru care am polemizat cu ei (deși lucrurile au stat mai degrabă pe dos); de aici încolo, esențial pentru mine va fi să le dau întâlnire pe teren, nu în tribună, scriind despre cărțile și despre persoana lor, despre ce înseamnă ele în literatura română, și nicidecum despre oamenii mărunți care sunt. Acestora

din urmă le urez să-i aibă Dumnezeu literaturii în pază.

Cât despre literatura de ieri și de azi, îmi rămân puține de spus. Diferența dintre cărțile pe care le comentam la începutul anilor 1960 și cele despre care voi scrie în 2016 și când voi mai scrie este de la cer la pământ. Inutil să dau exemple. Cu peste 40 de ani în urmă, am fost deseori obligat să scot apă din piatră seacă. Nu în sensul de a lăuda cărți proaste, dar în acela de a găsi totuși ceva rezonabil de spus despre destule dintre ele. Noțiunea însăși de carte bună și, respectiv, proastă nu mai este aceeași. Numeroase cărți bune de ieri pot părea azi proaste și numeroase cărți proaste de azi ar fi părut ieri bune. Literatura e o chestiune de raportare permanentă, de comparare spontană, ea trăiește colectiv sub cerul liber, nu izolată în colivie. Nu pot răspunde totuși limpede la întrebarea pe care mi-o pui despre cum se raportează valoric literatura postbelică la aceea interbelică. Un raport corect ar fi între media literaturilor din cele două epoci. Din acest punct de vedere, cred că media e superioară în prezent. Poate și pentru că baza de selecție este mult mai mare.

În privința vârfurilor, ele rămân incomparabile. Există și în epoca actuală mari poeți, romancieri, critici. Nu există nici un Arghezi, Sadoveanu sau Călinescu? Poate că nu există, dar eu zic să așteptăm posteritatea să regleze această situație. E totdeauna nevoie de perspective lungi, ca să vedem clar valorile. În interbelic, ar fi părut scandalos ca cineva să afirme că Arghezi este superior lui Eminescu. Nici chiar astăzi nu e ușor de acceptat ideea. Dar, dacă privim cu atenție opinia critică, aceea care contează, remarcăm că numărul contestațiilor la adresa lui Eminescu a crescut, în timp ce numărul contestațiilor la adresa lui Arghezi a scăzut până aproape de zero. Și nu sunt decât 70 de ani de când Ș. Cioculescu trebuia să-l apere pe Arghezi de contestatari, printre care se numărase un Iorga, și să afirme, prima oară, dreptul poetului *Florilor de mucigai* de a intra în manualul de școală. Eu zic să avem puținică răbdare. Îți dau întâlnire peste o jumătate de secol. Sau propui o altă dată? Pe internet sau pe ce-o fi atunci. De acord?

Din volumul *Convorbiri cu Nicolae Manolescu*, în lucru

Beyoncé, versiunea politizată, stârnește manifestații publice

Faimosul pop star american evită interviurile. Prezența ei la ultimul Super Bowl, o adevărată declarație politică, a stârnit un val de reacții furioase în SUA. Cei care se declară „anti-Queen Bey“ vor să manifesteze acum contra prestației sale la finala campionatului american de fotbal, în fața sediului National Football League.

Lipsa de declarații publice ale lui Beyoncé i-a iritat pe militanții cauzei afro-americane, care au acuzat tăcerea ei, declarând-o drept lipsă de interes pentru politică.

Sâmbătă, 6 februarie, prezentă în cadrul spectacolului finalei Super Bowl, Beyoncé a „recuperat“.

Cu o zi înainte de spectacolul de la Super Bowl, vedeta a postat online videoclipul-surpriză al piesei „Formation“, un clip plin de referințe politice.

■ O referire directă la dezastul de la New Orleans, când, după

pagubele provocate de uraganul Katrina (1.800 de morți), autoritățile au fost acuzate că n-au luat măsurile care se impuneau. „Pentru americanii negri n-a existat egalitate de șanse în fața dezastrului. Catastrofa a confirmat indiferența Americii față de viața negrilor“, scria slate.com.

Aluziile din clipul lui Beyoncé au fost percepute ca o raliere la poziția lui Kanye West (care l-a acuzat de rasism pe președintele Bush) și ca o lipsă de respect la adresa poliției din New Orleans.

■ În clip apar un băiețel negru în fața unor trupe de intervenție ale poliției și imaginea unui zid pe care scrie „Nu mai trageți în noi!“. Este o referire la moartea tânărului Trayvon Martin, ucis de un polițist, și la mișcarea Black Lives Matter.

■ La Super Bowl, cântăreața și-a îmbrăcat dansatoarele în costume inspirate de uniformele Black Panthers, mișcare politică radicală de extrema stângă ce își serbează, în 2016, cea de-a 50-a aniversare.

Acest spectacol muzical, subliniat și de videoclipul postat anterior, nu a fost pe placul tuturor.

Pe Fox News, fostul primar Rudy Giuliani a declarat „scandalos faptul că Beyoncé s-a folosit de finala campionatului american de fotbal pentru a ataca ofițerii de poliție“.

Și alți americani au fost enervați de spectacolul politizat și se pregătesc de o manifestație anti-Beyoncé, programată pentru

marți, 16 februarie, în fața sediului National Football League (NFL) din New York.

„Ca americani, nu sunteți scandalizați de faptul că Beyoncé s-a folosit de Super Bowl pentru a transmite acuze rasiste? Sunteți de acord că a fost o insultă la adresa poliției? Sunteți de acord că Panterele

negre au fost o grupare care promova ura și că nu trebuie să fie glorificată?“, se scrie pe pagina de internet a acestei manifestații.

Și, ca lucrurile să nu se oprească aici, în aceste zile se pregătește și o altă manifestație „anti-anti-Beyoncé“, programată în același loc și la aceeași oră.

Suplimentul lui Jup

Ce se mai citește la Harvard?

În SUA, studiile sunt foarte scumpe, mai ales pentru cei care merg la Harvard, Yale sau celelalte opt universități istorice grupate în exclusivistul club de elită numit Ivy League, scrie „Washington Post“.

„Ați putea economisi mulți bani doar citind aceleași cărți ca studenții acestor universități“, scrie publicația americană.

„Washington Post“ a realizat o listă cu cele mai citite cărți, bazându-se pe *Open Syllabus Explorer*, o bază de date online a volumelor trecute ca bibliografie obligatorie pentru peste 1 milion de cursuri, în ultima decadă.

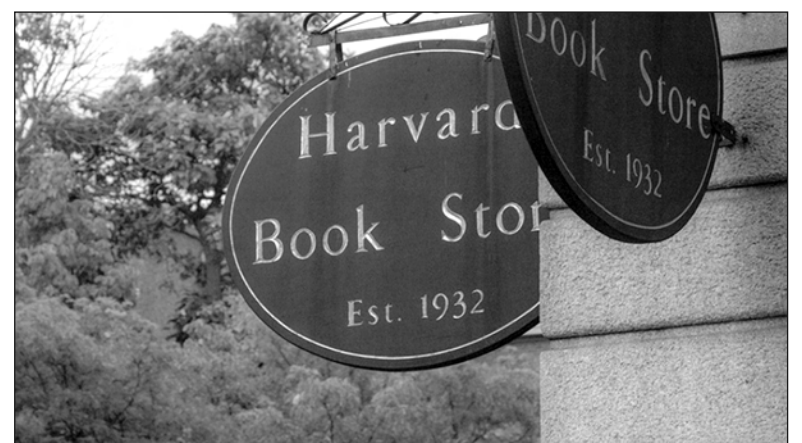
Cartea „comună“ tuturor universităților este *Elemente de stil*, de Strunk & White, urmată de *Republica* lui Platon, manualul *Campbell Biology* (o „cărămidă“ de 1.500 de pagini).

La universitățile din Ivy League, cea mai recomandată carte de către profesori este *Republica*, urmată, pe locul al doilea în

clasament, de *Șocol civilizațiilor* de Samuel Huntington, de *Elemente de stil*, de Leviathan de Hobbes și de *Principele* lui Machiavelli. În ceea ce privește literatura, Ivy League ține foarte mult la *Povestirile din Canterbury*, de Geoffrey Chaucer, urmată de *Paradisul pierdut* (Milton) și *Persuasiune*, de Jane Austen.

Interesant, una dintre cele mai recomandate cărți de către universități

este *Manifestul partidului comunist*, de Karl Marx, volum absent din clasamentul Ivy League. Asta alimentează din nou ideea că tendințele stângiste sunt foarte vii în rândul profesorilor universitari din SUA. În 1999, scrie „Washington Post“, cam 40% dintre profesorii universitari americani se declarau de stânga sau de extremă stângă. În 2014, numărul acestora a crescut la 60%.

Harry Potter se întoarce în librării

Deși, la vremea respectivă, J.K. Rowling a insistat că saga lui Harry Potter s-a încheiat odată cu volumul *Harry Potter și Relicvele Morții*, o nouă carte ce îl are ca protagonist pe vrăjitorul de la Hogwarts va apărea în librăriile occidentale în luna iulie a acestui an.

În ciuda faptului că este anunțat ca „o continuare oficială a seriei de romane“, *Harry Potter and the Cursed Child Parts I & II* nu este un roman.

Noua carte va reproduce textul piesei de teatru pe care J.K. Rowling a scris-o împreună cu scriitorul Jack Thorne și regizorul John Tiffany. Este o piesă de teatru care va avea premiera la Londra cu o zi înainte de lansarea cărții în librării, lansare prevăzută pentru miezul nopții zilei de 31 iunie, ziua de naștere a lui Harry Potter. În aceleași timp este prevăzută și lansarea sub formă de volum a lui *Pottermore*, enciclopedia online a universului Harry Potter.

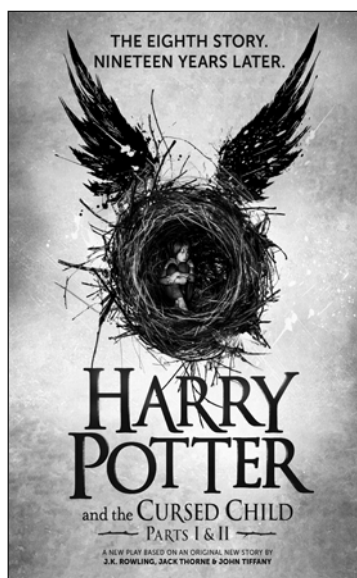
Acțiunea piesei se desfășoară la 19 ani de la evenimentele din ultimul roman. Harry Potter este acum „un angajat extrem de ocupat al Ministerului Magiei, soț și

tată a trei copii de vârstă școlară“. Personajul principal al piesei este Albus Severus, cel mai tânăr dintre copiii lui Harry.

Agenția literară care o reprezintă pe Rowling a precizat că decizia de a publica textul piesei a fost luată în urma „uriișei cereri venite din partea fanilor“. De asemenea, biletele pentru piesă s-au vândut peste noapte, încă din luna octombrie.

Deși aventurile lui Harry Potter s-au încheiat din 2007 (iar, la cinema, din 2009), nimeni nu prea are interesul să uite popularitatea (foarte rentabilă financiar) a creației lui J.K. Rowling.

Anul acesta va avea premiera lui *Fantastic Beasts and where to find them*, un film „derivat“ din universul Potter, iar, în 2017, Editura Bloomsbury va marca cea de-a 20-a aniversare a seriei cu o nouă ediție a romanului

Harry Potter și Piatra filosofală, care va fi publicată în patru variante, fiecare reprezentând una dintre casele vrăjitorilor de la Hogwarts.

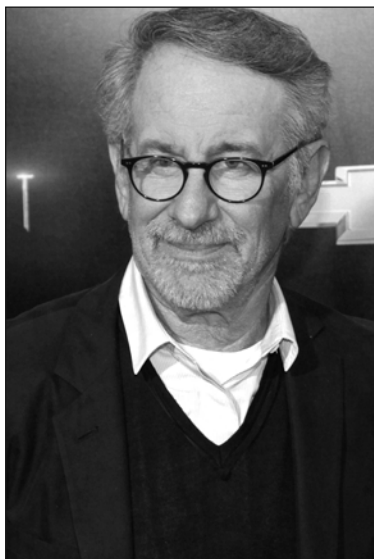
Spielberg încearcă realitatea virtuală

Celebrul regizor lucrează în prezent la un proiect cinematografic legat de „ultimul răcnet“ în materie de tehnologie, imaginile *immersive*.

Cineastul Robert Stromberg, specialist în efecte speciale, a anunțat acest lucru în timpul ultimei ediții a Festivalului Sundance. „Compania mea, VRC, lucrează cu Steven Spielberg la un proiect conceput în mod exclusiv pentru realitatea virtuală“, a declarat Stromberg.

„Faza următoare este să convingem și alți realizatori să se implice în acest proiect.“ Stromberg a primit deja de două ori premiul Oscar, pentru munca sa la *Avatar* și *Alice în Țara Minunilor*, de Tim Burton.

Deocamdată, Spielberg lucrează la un film SF, *Ready Player One*, bazat pe un roman din 2011 scris de Ernest Cline.

Berlinala plânge soarta refugiaților

Cea de-a 66-a ediție a Festivalului de Film de la Berlin și-a propus ca în acest an să se concentreze asupra celui mai mare val migrator de la cel de-Al Doilea Război Mondial încoace.

„Tema principală a anului este dreptul la fericire, la un cămin, la dragoste, dreptul de a-și alege propria viață“, explică Dieter Kosslick, directorul Berlinalei. „Anul acesta, ediția este specială, fiindcă multe dintre filmele ce vor fi prezentate aici vor avea ca subiect imigrarea, mai mult ca de obicei.“

Pe lângă filme, organizatorii Berlinalei au mai plănuț și alte inițiativă pentru refugiați: colectări de fonduri, invitații la proiecțiile oficiale, stagii cu echipa festivalului. „Berlinalea are posibilitatea de a aborda problema dintr-un unghi diferit, iar arta cinemaului poate lupta contra reacțiilor fondate pe prejudecăți“, explică Dieter Kosslick.

Star Trek, pe mâna „părintelui“ lui Hannibal

Fiindcă 2016 este „Anul Star Trek“ (se împlineste jumătate de secol de la debutul faimoasei francize), postul CBS lucrează la lansarea unei noi serii *Star Trek* pe micile ecrane.

Noul „showrunner“ al acestui serial a fost ales în persoana lui Bryan Fuller, scenarist și producător TV veteran, care a mai realizat până acum serii precum *Wonderfalls*, *Pushing Daisies* și, mai recent, *Hannibal*. Fuller nu numai că a fost toată viața un fan *Star Trek*, dar a și scris scenariile pentru seriile *Deep Space Nine* și *Star Trek: Voyager*. El va colabora cu producătorul executiv Alex Kurtzman, cel care a scris scenariile ultimelor două filme *Star Trek* pentru marile ecrane. Premiera noului serial a fost stabilită deocamdată pentru luna ianuarie 2017.

Vineri, 26 februarie 2016
ora 19.00, Sala Radio

Orchestra Națională Radio

Dirijor
Nicolae Moldoveanu

Răzvan Șuma
Violoncel

R. Schumann:
Manfred – uvertura, op. 115
Concertul în la minor pentru violoncel și orchestră, op. 129

P. I. Ceaikovski:
Simfonia *Manfred*, op. 58

Biletele sunt disponibile pe www.eventim.ro, în magazinele Germanos, Orange, Vodafone, Domo, Carrefour, librării Cărturești, Humanitas, în benzăniile OMV și la casa de bilete a Sălii Radio.

Organizator: Radio România
Parteneri: KAMADA
Partener media: ...

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași“. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași“. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași“.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Senior editor:
Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:
George Onofrei

Editor:
Anca Baraboi

Redactor:
Andra Petrariu

DTP:
Adina Ciocoiu

Rubrici permanente:

Bobi (Fără zahăr), Mădălina Cocea, Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Daniel Cristea-Enache, Florin Ghețu, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu

Carte:

Doris Mironescu, Eli Bădică, Codruț Constantinescu, Marius Miheț, Cristian Teodorescu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Alina Purcaru

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu

Film: Iulia Blaga

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură:
Lucian Amariu (Jup)

Grafică:

Ion Barbu

Actualitate:

R. Chiruță, Cătălin Hopulea, Ioan Stoleru

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarif de abonament: 30,25 lei pentru 3 luni; 60,5 lei pentru 6 luni; 121 lei pentru 12 luni

„Suplimentul de cultură“ este tipărit cu sprijinul Adevărul Holding

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului »
Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

Pagini realizate de Dragoș Cojocaru

Capete tari

Lansarea lui *Concussion* pe marile ecrane din România poate aduce mai aproape una dintre temele presante ale Oscarurilor din 2016 – a existat sau nu discriminare rasială când Academia Americană de Film și Televiziune (AMPAS) a decis nominalizările? Will Smith, care a fost nominalizat pentru rolul din *Concussion* la Globul de Aur, dar nu și la Oscar, a anunțat că nu va fi prezent, împreună cu soția sa, Jada Pinkett-Smith, la ceremonia din 28 februarie.

Nici Idris Elba n-a fost nominalizat la Oscarul pentru rol secundar pentru *Beasts of No Nation*, iar acum presa americană dezbate intens subiectul, în vreme ce persoane importante își spun părerea. Deși ar putea părea incorecte politic, luările de poziție ale vedetelor britanice Charlotte Rampling și Helen Mirren sunt mai lucide decât îmbufnările personalităților de culoare care au anunțat că vor boicota gala. Cu franchețea-i cunoscută, Rampling a spus că cei care n-au fost nominalizați poate că nu meritau și că introducând o asemenea discuție despre discriminare, ajungi să-i discriminezi și pe albi. Mai recent, Helen Mirren a declarat că e nedrept să acuzi

Academia de discriminare și că Hollywood-ul mai bine s-ar îngriji să le dea mai multe șanse profesioniștilor de culoare.

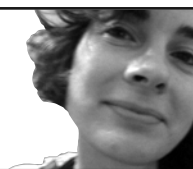
Will Smith avea destul de puține șanse să fie nominalizat la Oscar pentru rol principal. Era aglomerată secțiunea, deși, la o adică, ar fi putut să-i ia locul lui Matt Damon. Dacă Damon apare în fiecare cadru din *The Martian* cu un aer ludic ce condamnă și mai mult filmul, Smith își susține cauza cu o îndârjire care-l amintește pe Sidney Poitier din filmele de tinerețe. Filmul lui Peter Landesman e bazat pe fapte reale, plecând de la o anchetă publicată de revista „GQ” în 2009. În 2002, un medic legist

venit din Nigeria, dr. Bennet Omalu (al cărui vis era să devină cetățean american, motiv pentru care era suprapregătit), descoperă la autopsia unei foste glorii a echipei de fotbal locale Pittsburgh Steelers niște anomalii ale creierului invizibile la prima vedere. Imun la ironiile colegului, dr. Omalu acceptă să plătească din buzunar analizele suplimentare de laborator și, documentându-se în domeniul fotbalului american, descoperă ceva cutremurător: Creierul, nefiind fixat în cutia craniană, este afectat, pe termen lung, de ciocnirile repetate, provocând ceea ce Omalu a numit Chronic Traumatic Encephalopathy (CTE),

o boală manifestată prin depresie, agresivitate, violență, pierderi de memorie, rar amețeli, care îi făcea pe bolnavi să-și piardă mințile și să se sinucidă. Landesman – care e și jurnalist cu experiență în subiecte grele ca traficul de arme sau de carne vie –, construiește acest thriller medical cu mișcări precise, care bifează toate etapele genului – de la primele dubii ale doctorului până la tenacitatea demonstrării teoriei în fața unor medici cunoscuți și tracasările Ligii Naționale de Fotbal (NFL). Deși există câteva momente de suspans când te aștepti ca dr. Omalu sau celor dragi lui să li se întâmple ceva rău, cele mai terifiante

Film

Iulia Blaga

momente sunt cele în care-i vezi pe fotbaliști ciocnindu-și căștile pe teren, ceea ce devine și mai greu de privit odată ce știi că CTE nu poate fi diagnosticată decât postum. Dată fiind popularitatea acestui sport și imensele lui implicații financiare, e de înțeles de ce miza era atât de mare. Nu e întâmplător – și chiar cineva face această paralelă în film –, te gândești la marile procese împotriva companiilor producătoare de țigări și la filmul lui Michael Mann, *The Insider – Scandal în industria tutunului*. În 2013, a apărut și un documentar pe PBS, *League of Denial: The NFL's Concussion Crisis*, bazat pe cartea *League of Denial*, publicată în 2013 de reporterii ESPN Mark Fainaru-Wada și Steve Fainaru. Presa americană spune că un film precum *Concussion* nu s-ar fi putut face acum 10 ani și că, dacă părinții ajung să vadă un film hollywoodian cu o supervedetă, se vor gândi de două ori dacă să-și mai dea copiii la fotbal de performanță. Bun, și care e poziția NFL în toată această schimbare de paradigmă? Se pare că dr. Omalu a câștigat până la capăt. Când a ieșit filmul (anul trecut, de Crăciun), președintele NFL a spus că liga e deschisă spre viitor și că investește în cercetări pentru prevenirea și diagnosticarea traumelor craniene. Față de încrâncenarea din 2002, NFL pare dispus acum să dialogheze.

Concussion/ Trauma, de Peter Landesman. Cu: Will Smith, Alec Baldwin, Gugu Mbatha-Raw, Albert Brooks, David Morse

Pe veci cinefil

Păi să vă spun cum s-a întâmplat. Mă rog, vă spun doar detaliile care interesează în acest articol, că nu are rost să inventez lucruri în plus.

Era un cimitir ca multe altele, amplasat la margine de oraș. Din acela cu cruci mai mari și mai mici, în funcție de cum au avut oamnenii bani sau cât de fuduli erau.

Că, de exemplu, dacă vecinul tău de parcelă i-a făcut bunicului un monument din marmură neagră, nu poți să stai cu mâinile în sân. Trebuie să te împrumuți de undeva, să stai în limbă, nu știi ce să faci, dar să aduni bani ca să ridici și tu un monument din marmură neagră, măcar cu un centimetru mai înalt.

Din cauza unor lucrări de înălțare a carosabilului, apa a început să bălțească și să transforme locul de odihnă într-o, hai să-i spunem, mlaștină de veci. Adică nu vreau să vă sperii, dar era mai simplu să duci mortul cu barca decât cu

Voi n-ați întrebat FĂRĂ ZAHĂR vă răspunde

Bobi

mașina aia pompoasă. S-a pus așadar problema strămutării rezidenților pe un nou teren, ferit de riscul de inundație cronică. Deci pe un deal.

Acum să nu credeți dumneavoastră că morții se mută ca pe mobilă. Nici vorbă! Trebuie făcute, pentru fiecare în parte, două procesiuni distincte: exhumarea și reinhumarea cu popă. Cu colaci, cu neamuri și cu ceva bancnote albastre pentru băieții cu sutană. He, he, dacă stau un pic să analizez, ce este sutana? Este un obiect

vestimentar în care se bagă sutele.

Doamna Lenuța s-a stabilit în Australia acum mulți ani. Avea o viață bună printre canguri, dar își jurase că atunci când va avea timp, se va întoarce în țară și va cumpăra cel mai mare bloc de marmură neagră, ca să-i cioplească maică-sii un monument pe care să scrie întreaga poezie *Lucașfăru*, spre veșnica ciudă a vecinilor care au sfidat-o cu ultima strofă din *Floare Albastră*, ba au mai incurcat și „totuși” cu „totul”.

Cam târziu a ajuns Lenuța în

țară, așa spune. Nu că s-ar fi întâmplat prea multe între timp. Doar că s-a turnat foarte mult pământ peste locul fostului cimitir și s-a construit un mall. Și nu cred că am scris despre cum a fost exhumată mama femeii. Fire pragmatică, eroina noastră a angajat un avocat și a amenințat conducerea mallului cu un scandal monstru pe teme religioase. Or, tu, ca mall, nu ai nevoie de asta. Dar nici nu ai cum să escavezi pe sub fundație. Varianta cu oase la schimb a fost refuzată vehement.

Măsurători topometrice exacte au indicat poziția mormântului. Corespundea sălii de cinematograf, rândul patru, locul nouă. Acum, oricine vine la film are ocazia de a citi *Lucașfăru* cap-coadă.

ISSN 1584-8272

